

AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMİ

Azərbaycan Respublikası
Təhsil Nazirliyinin orqanı

15 oktyabr 2021-ci il
№39 (8947)

www.muallim.edu.az
muallim@edu.gov.az

Prezident İlham Əliyev

**Həm məktəblərdə,
həm ailələrdə
ənənəvi dəyərlər bizim
əsas sütunumuzdur**

Bizim gənclər
artıq müzəffər

XALQIN

nümayəndələri
kimi böyüyəcəklər

Gənclərimiz ənənəvi dəyərlər əsasında tərbiyə almalıdırlar. Həm məktəblərdə, həm ailələrdə ənənəvi dəyərlər bizim əsas sütunumuzdur. Azərbaycan dəyərləri, milli dəyərlərimiz bizim üçün əsas prinsiptir və gənc nəsil də bu ruhda tərbiyə almalıdır, milli ruhda, vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə almalıdır. Gənc nəsil mənfi xarici təsirdən uzaq

olmalıdır və buna nail olmaq üçün tərbiyə işləri aparılmalıdır. Gənclər savadlı, bilikli olmalıdırlar, eyni zamanda, milli mədəniyyətimizə yaxın olmalıdırlar... Əlbəttə ki, İkinci Qarabağ müharibəsindəki parlaq tarixi Qələbəmiz gənclərin tərbiyə işində əsas rol oynamalıdır... Bizim gənclər artıq müzəffər xalqın nümayəndələri kimi böyüyəcəklər.

İnklüziv təhsil

İnklüzivlik bir keyfiyyətdir. İndiyədək bu keyfiyyətin təmin olunduğu barmaqla sayılacaq qədər -uzun müddət, sadəcə Bakıda 4 belə sinif olub.

Bakıda 246 nömrəli tam orta məktəb, Qubada 2 nömrəli məktəb-lisə, Gəncədə 39 nömrəli, Sumqayıt şəhərində 4 və 21 nömrəli, Şirvanda 10, Şə-

ki şəhərində 12 nömrəli tam orta məktəblərdə də inklüzivlik təmin edilib.

Qazax şəhər 2 nömrəli tam orta məktəb "İnklüziv sinif təşkil edilən ümumi təhsil müəssisələrinin şəbəkəsinin genişləndirilməsi" layihəsi çərçivəsində bu tədris ilində 7 bölgədə yaradılan 8 inklüziv məktəbdən biridir. Bu məktəb də yuxarıda adını çəkdiyimiz 7 məktəb kimi xüsusi

meyarlar əsasında seçilib.

Məktəbin tədris işləri üzrə direktor müavini Könül Kərimova "Azərbaycan müəllimi" qəzetinə bildiriş ki, 20 nəfərdən təşkil olunan inklüziv sinifdə 2 nəfər əlilliyi olan şagird təhsil alır və onları məktəbə cəlb etmək elə də asan olmayıb:

→Ardı səh.13

BU SAYIMIZDA

Görkəmli alimin xatirəsinə

Görkəmli alim, uzun illər fizika fənni üzrə beynəlxalq olimpiadalarda iştirak edən milli komandanın rəhbəri mərhum müəllim Naqif Nəbiyevin əziz xatirəsinin yad edilməsi, eyni zamanda şagirdlərdə fizika fənninə olan marağın artırılması, fizika elmi üzrə akademik bilikləri yüksək olan şagirdlərin həvəsləndirilməsi məqsədi ilə VIII-IX sinif şagirdləri arasında fizika olimpiadası təşkil edilib.

→səh.7

Rəqabətlik naminə

Türkiyəli tələbələr də AZMİU-nu seçdiklərini, bu proqramla 2 il Bakıda oxuyacaqlarını dərin məmnunluq hissi ilə qeyd edirlər. Universitetdə müəllimlərin, tələbə yoldaşlarının mehribanlığından, istiqanlılığından çox razı qalan türkiyəli Emir Eminoğlu "özünü evindəki kimi" hiss etdiyini deyir. İstanbullu gənc ümumilikdə azərbaycanlıların çox qonaqpərvər olmasından, onlara hər cür yardım və dəstək göstərmələrindən ağız dolusu danışıq.

→səh.11

2021-ci ilin inqilabi kəşfləri

İsveçin paytaxtı Stokholmda Nobel Mükafatları Komitəsi ənənəyə uyğun olaraq, ayı-ayrı elm sahələrində 2021-ci il üçün Nobel mükafatı laureatlarının adlarını açıqlayıb. www.nobelprize.org saytının məlumatına əsasən, İsveçin Karolinska İnstitutu tərəfindən elan edildiyi kimi, fiziologiya və tibb üzrə mükafata "Temperatur və toxunma reseptorlarını kəşf etdiyinə görə" amerikalı Devid Culus layiq görülüb.

→səh.16

“Azərbaycan gənclərinin nüfuzlu xarici ali təhsil müəssisələrində təhsil imkanlarının genişləndirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 30 sentyabr tarixli 2931 nömrəli Sərəncamının icrasının təmin edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin Sərəncamı

“Azərbaycan gənclərinin nüfuzlu xarici ali təhsil müəssisələrində təhsil imkanlarının genişləndirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 30 sentyabr tarixli 2931 nömrəli Sərəncamının icrasını təmin etmək məqsədilə:

1. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi və icra prosesində müəyyən ediləcək digər aidiyyəti dövlət orqanları (dövlətin hüquqi şəxsləri) ilə razılaşdırmaqla, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının “Azərbaycan gənclərinin nüfuzlu xarici ali təhsil müəssisələrində təhsil imkanlarının genişləndirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 30 sentyabr tarixli 2931 nömrəli Sərəncamına (bundan sonra – Sərəncam) uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini iki ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi və icra prosesində müəyyən ediləcək digər aidiyyəti dövlət orqanları (dövlətin hüquqi şəxsləri) ilə razılaşdır-

maqla, gənclərin xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil almalarına dair Dövlət Proqramının layihəsini bir ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim etsin.

3. Razılaşdırma prosesinin iştirakçıları (əsas və birgə icraçılar) bu Sərəncamın icrası ilə bağlı normayaratma vəzifələrindən irəli gələn məsələlər üzrə (layihə və təkliflərin baxılması, hazırlanması, razılaşdırılması, təqdim edilməsi və s.) müvafiq tədbirlər görüb icra vəziyyəti tələb etdikdə, məlumatları icra üçün ayrılmış müddətin birinci yarısı başa çatanaq Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim etsinlər. Eyni zamanda, hüquqi aktların layihələrini əsas icraçıya təqdim edən subyektlər “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Qanununun müvafiq olaraq 48.2-ci, 48.3-cü və 48.5-ci maddələrinin tələblərinə əməl olunmasını təmin etsinlər.

4. Mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları üç aydan gec olmayaraq, Sərəncamın icrasını təmin etmək məqsədilə öz səlahiyyətləri daxilində normayaratma vəzifələrindən irəli gələn tədbirlər görüb, normativ

hüquqi aktlarını və ya təkliflərini etmədiyi barədə məlumatı Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə təqdim etsinlər və icra vəziyyəti tələb etdikdə, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versinlər.

5. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların Sərəncama uyğunlaşdırılmasını təmin edib, bu barədə dörd ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

6. Bu Sərəncamın 1-ci, 3-cü, 4-cü və 5-ci hissələrinin icrasına nəzarət Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetini Aparatının Hüquq və qanunvericilik şöbəsinə, 2-ci hissəsinin icrasına nəzarət Humanitar məsələlər şöbəsinə həvalə edilsin.

7. Bu Sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Əli ƏSƏDOV,
Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

Bakı şəhəri, 7 oktyabr 2021-ci il

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2010-cu il 14 dekabr tarixli 235 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Doktorantural yaradılan Azərbaycan Respublikasının ali təhsil müəssisələrinin, elmi müəssisə və təşkilatların Siyahısı”nda dəyişiklik edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 119-cu maddəsinin səkkizinci abzasını rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2010-cu il 14 dekabr tarixli 235 nömrəli Qərarı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2010, № 12, maddə 1117; 2011, № 9, maddə 853; 2013, № 7, maddə 883, № 10, maddə 1232; 2014, № 1, maddə 57, № 6, maddələr 736, 752; 2015, № 4, maddə 455, № 8, maddə 967; 2016, № 5, maddə 955, № 6, maddə 1208, № 8, maddə 1435, № 11, maddə 1953; 2017, № 2, maddə 301, № 4, maddə 667, № 7, maddə 1494, № 10, maddə 1931; 2018, № 3, maddə 598, № 8, maddə 1798, № 9, maddə 1935; 2019, № 1, maddə 150, № 5, maddə 944, № 8, maddə 1463, № 12, maddə 2089; 2020, № 1, maddə 83, № 4, maddə 481, № 11, maddə 1412; Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2021-ci il 11 iyun tarixli 168 nömrəli Qərarı) ilə təsdiq edilmiş “Doktorantural yaradılan Azərbaycan Respublikasının ali təhsil müəssisələrinin, elmi müəssisə və təşkilatların Siyahısı”nın “Azərbaycan Mərkəzi Kooperativlər İttifaqı üzrə” bölməsinin 1-ci hissəsinin 4-cü sütununa “elmlər doktoru üzrə” sözləri əlavə edilsin.

Əli ƏSƏDOV,
Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

Bakı şəhəri, 8 oktyabr 2021-ci il

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2015-ci il 1 may tarixli 125 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının xarici ölkələrdə, əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin Azərbaycan Respublikasında təhsil alması Qaydaları”nda dəyişiklik edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 119-cu maddəsinin səkkizinci abzasını rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin təklifinə əsasən Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2015-ci il 1 may tarixli 125 nömrəli Qərarı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2015, № 5, maddə 613; 2016, № 6, maddə 1200, № 12, maddə 2239; 2017, № 4, maddə 671; 2018, № 11, maddə 2430, № 12 (II kitab), maddə 2741; 2019, № 2, maddə 357; 2021, № 3, maddə 294) ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının xarici ölkələrdə, əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin Azərbaycan Respublikasında təhsil alması Qaydaları”nda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 1.1-ci bəndə birinci halda “səviyyələri” sözdündən sonra “, habelə tədris dilini zəif bilən əcnəbilərin hazırlıq sinif və kursları” sözləri əlavə edilsin.

2. Aşağıdakı məzmununda 3.1-1-ci bənd əlavə edilsin:

“3.1-1. Əcnəbilərin hazırlıq sinif və kurslarına qəbulu bu Qaydaların 3.1.1-3.1.5-ci yarımbəndlərində göstərilmiş əsaslarla həyata keçirilir.”.

3. 3.4-cü bəndin birinci abzası aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“3.4. Bu Qaydaların 3.1.1-3.1.6-cı yarımbəndlərində qeyd olunan əsaslarla Azərbaycan Respublikasında təhsil almaq üçün müraciət edən əcnəbilər seçdikləri təhsil müəssisəsinə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin “Təhsil Mərkəzləşdirilmiş İnformasiya Sistemi”nin (bundan sonra – TMİS) “Elektron sənəd qəbulu” alt-sistemi vasitəsilə elektron qaydada müraciət edir. Həmin müraciətlər TMİS-də qeydiyyatla alınır və hər bir əcnəbiyə sistemdə şəxsi kabinet açılır. Əcnəbi onun üçün açılmış şəxsi kabinetdə müraciətinin statusunu izləyə bilər. Əcnəbi TMİS-nin Elektron sənəd qəbulu alt-sistemində “Elektron ərizə”ni doldurur və bu müraciətə aşağıdakı sənədlərin skan olunmuş surəti əlavə edilir.”.

4. 3.4.1-ci və 3.4.5-ci yarımbəndlər ləğv edilsin.

5. Aşağıdakı məzmununda 3.4-1-ci, 3.8-ci və 4.2-1-ci bəndlər əlavə edilsin:

“3.4-1. Bu Qaydaların 3.4-cü bəndinə əsasən tələb olunan sənədlər müraciət TMİS-də qeydiyyata alındıqdan sonra müvafiq təhsil müəssisəsinə təqdim olunmalıdır.

3.8. Əcnəbilər Azərbaycan Respublikasında peşə təhsili və ümumi təhsil müəssisələrinə, habelə əyani təhsil alma formasında ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinə qəbulu rəsmiləşdirildiyi tarixdən 90 (doxsan) gün müddətində ölkə ərazisində yaşamalarını təsdiq edən sənədin surətini təhsil müəssisəsinə təqdim etməlidirlər.

4.2-1. Əcnəbilərin hazırlıq sinif və kurslarında təhsili “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 7.3-cü maddəsinə uyğun olaraq həyata keçirilir.”.

6. 4.4-cü bəndin birinci cümləsindən “və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin” sözləri çıxarılsın.

7. 4.6-cı bəndə “orta təhsil” sözlərindən sonra “hazırlıq siniflərində və kurslarında təhsil alanlar” sözləri əlavə edilsin.

8. Qaydalarla əlavə – “Azərbaycan Respublikasının təhsil müəssisəsi ilə əcnəbi tələbə arasında ödənişli təhsil almaq haqqında Müqavilə”nin 2.2.3-cü və 3.1.3-cü yarımbəndlərinin sonunda nöqtə işarəsi nöqtəli vergül işarəsi ilə əvəz edilsin və müvafiq olaraq aşağıdakı məzmununda 2.2.4-cü və 3.1.4-cü yarımbəndlər əlavə edilsin:

“2.2.4. Azərbaycan Respublikasının təhsil müəssisələrinə əyani təhsil alma formasında qəbulu rəsmiləşdirildiyi tarixdən 90 (doxsan) gün müddətində Azərbaycan Respublikasının ərazisində yaşamalarını təsdiq edən sənədin surətini təhsil müəssisəsinə təqdim edir.

3.1.4. Azərbaycan Respublikasının ərazisində yaşamalarını təsdiq edən sənədin surətini bu Müqavilənin 2.2.4-cü yarımbəndi ilə müəyyən edilmiş müddətdə təhsil müəssisəsinə təqdim etmədikdə.”.

9. Bu Qərar 2022-ci il yanvarın 1-dən qüvvəyə minir.

Əli ƏSƏDOV,
Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

Bakı şəhəri, 11 oktyabr 2021-ci il

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2021-ci il 15 sentyabr tarixli 547s nömrəli Sərəncamının icrasının təmin edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası təhsil nazirinin əmri

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2021-ci il 15 sentyabr tarixli 547s nömrəli Sərəncamının icrasını təmin etmək məqsədilə “Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi haqqında Əsasnamə”nin 13.5-ci bəndini rəhbər tutaraq

ƏMR EDİRƏM:

1. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2021-ci il 15 sentyabr tarixli 547s nömrəli Sərəncamı icra və rəhbərlik üçün qəbul edilsin.

2. 2021/2022-ci tədris ili üçün Təhsil Nazirliyinin tabeliyində olan peşə təhsili müəssisələri üzrə tələbə qəbulu yerlərinin bölgüsü təsdiq edilsin (əlavə olunur).

3. 2021/2022-ci tədris ili üçün “Profi-resurs” Peşə Tədris Mərkəzi üzrə tələbə qəbulu yerlərinin bölgüsü təsdiq edilsin (əlavə olunur).

4. Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyinə (V.Mirzalıyev) tapşırılsın:

4.1. işəgötürən təşkilat və müəssisələrin tələbatına uyğun tələbə qəbulu yerlərinin bölgüsündə dəyişiklik edilməsi zərurəti yaranıqda, bu barədə təkliflərini Təhsil Nazirliyinə təqdim etsin;

4.2. tələbə qəbulu yerlərinin bölgüsünün peşə təhsili müəssisələrinə çatdırılmasını təmin etsin.

5. İnformasiya və vətəndaşlara xidmət şöbəsi (R.Xanlarov) bu əmrin surətini göndərilmiş siyahısına uyğun çatdırılmasını təmin etsin.

6. İctimaiyyətlə əlaqələr sektoru (C.Valehov) bu əmrin “Azərbaycan müəllimi” qəzetində və “Peşə təhsili və insan kapitalı” jurnalında dərc edilməsini təmin etsin.

7. Əmrin icrasına nəzarət nazir müavini İdris İsayevə həvalə olunsun.

Əmir ƏMRULLAYEV,
Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri

28 sentyabr 2021-ci il

Qızlar Məktəbinin açılması qadınların təhsil alması üçün böyük imkanlar yaradıb

Azərbaycanda Qızlar Məktəbinin yaranmasının 120 illik yubileyi münasibətilə tədbir keçirilib

Oktyabrın 11-də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda böyük xeyriyyəçi Hacı Zeynalabdin Tağıyev tərəfindən yaradılmış Qızlar Məktəbinin yaranmasının 120 illik yubileyi münasibətilə tədbir keçirilib.

Tədbir Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin təşəbbüsü, Təhsil Nazirliyi və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun birgə təşkilatçılığı ilə reallaşmış.

Tədbirdə çıxış edən Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Bahar Muradova bildirib ki, BMT Baş Assambleyasının qərarı ilə 11 oktyabr Beynəlxalq Qız Övladları Günü kimi qeyd olunur. Bahar Muradova deyib ki, qızların inkişafı, təhsili, iqtisadi-sosial həyatda özünə yer tutması, bərabər imkanlar çərçivəsində hüquqlarının qorunması, bütün dünyada, beynəlxalq təşkilatların, demokratik dövlətlərin arzusu, istəyi, vəzifə və öhdəliyidir. Dövlət Komitəsinin sədri qeyd edib ki, müsəlman Şərqi qadınları ilk dünyəvi qızlar

məktəbinin məzunları Azərbaycan xalqının həyatında, onun maariflənməsində böyük rol oynayıblar. Qadınların cəmiyyətə inteqrasiyasının yeganə yolu təhsildir. Ölkəmizdə qızların təhsilə cəlbə ilə bağlı vacib addımlar atılır.

Tədbirin əhəmiyyətindən danışan təhsil naziri Emin Əmrullayev qeyd edib ki, Qızlar Məktəbinin açılması birmənalı olaraq Azərbaycan tarixində qadınların təhsil alması üçün böyük imkanlar yaradıb. Nazir bildirib ki, 120 il əvvəl bir qızın məktəbə getməsi bəlkə də möcüzəvi, ağlaqəlməz, cəmiyyətin bütün üzvləri tərəfin-

dən birmənalı qəbul edilməyəcək hadisə idi. Lakin bu gün qürurla qeyd edə bilirik ki, indi Azərbaycanda qız uşaqlarının 90 faizdən çoxu təhsil ala bilir. Burada heç bir hüquqi maneə yoxdur. Biz təhsilsiz qalan qızların problemlərinin gizlədilməsi tərəfdarı deyilik.

Təhsil naziri diqqətə çatdırıb ki, ölkədə hər 5 ildən bir 10 yaşlı şagirdlər arasında qiymətləndirmə keçirilir. Müəyyən edilir ki, qızlar oğlanlardan daha yaxşı nəticə göstərirlər. Həmçinin qızlarda oxuyub-anlama bacarığı oğlanlara nisbətən daha yaxşıdır.

Sonra çıxış edən Əlyazmalar İnstitutunun baş direktoru akademik Teymur Kərimli bildirib ki, qızların təhsili üçün yaradılmış bu məktəb sonradan təhsilimizin indiki səviyyəyə çatmasına gətirib çıxarıb.

Tədbirdə həmçinin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin icraçı direktoru Fərhad Cəbbarov, Bakı Dövlət Universitetinin müəllimi, tarix elmləri doktoru Lətifə Əliyeva, tarixçi-araşdırmaçı Fuad Axundov, Azərbaycan Sahibkarlar (İşəgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyasının (ASK) vitse-prezidenti Vüqar Zeynalov çıxış ediblər.

Qızlar Məktəbinin yaranmasının 120 illik yubileyi münasibətilə keçirilən tədbirdə 2021-ci il ali təhsil müəssisələrinə qəbul imtahanlarında yüksək nəticə göstərmiş, aztəminatlı ailələrdən olan qızlara dəstək göstərmək məqsədilə “Gənc Qızların Təhsilinə Dəstək” kampaniyasına qoşulmuş özəl sektor nümayəndələri, eyni zamanda, tarixçilər, dövlət qurumları və vətəndaş cəmiyyətinin nümayəndələri iştirak ediblər.

Təhsil naziri səfirlə görüşüb

Oktyabrın 13-də təhsil naziri Emin Əmrullayev Tacikistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasındakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Rüstəm Soli ilə görüşüb.

Görüşdə iki ölkə arasında təhsil sahəsində əlaqələrin cari vəziyyəti və gələcək inkişaf perspektivləri müzakirə olunub.

Ali təhsil müəssisələrində yenilik

2021-2022-ci tədris ili ərzində Təhsil Nazirliyi və “Code Academy” şirkətinin əməkdaşlığı çərçivəsində ali təhsil müəssisələrinin ümumilikdə 1000-ə yaxın tələbəsi İnformasiya Texnologiyaları ixtisaslarının aktual istiqamətləri üzrə tədris proqramlarına cəlb olunacaq.

İlkin mərhələdə Bakı Dövlət Universiteti və Azərbaycan Texniki Universitetinin müvafiq ixtisaslarda təhsil alan 150-ə yaxın tələbəsinə proqramlaşdırma, şəbəkə administratorluğu, İT mütəxəssisi (helpdesk), sistem və bulud texnologiyaları modullarının öyrədilməsi nəzərdə tutulub.

BSU-ya müraciət edən əcnəbi vətəndaşların sayı 60 faiz artıb

Bakı Slavyan Universitetinə (BSU) əcnəbi tələbələrin qəbulu yekunlaşıb. Əcnəbi vətəndaşların cəlb edilməsi məqsədilə bir sıra tədbirlər, o cümlədən onlayn və oflayn müraciət sisteminin tətbiqi, 24 saat ərzində müraciətlərin Azərbaycan, türk, ingilis və rus dillərində cavablandırılması, qəbul haqqında məlumatın universitetin rəsmi sahifələrində və sosial şəbəkələrdə yerləşdirilməsi həyata keçirilib.

BSU-dan bildirilib ki, ötən illə müqayisədə bu il ali məktəbə müraciət edən əcnəbi vətəndaşların sayı 60 faiz artıb. 2021-2022-ci tədris ilində BSU-ya 13 xarici ölkədən 41 nəfər əcnəbi tələbə qəbul edilib. Eyni zamanda Təhsil Nazirliyi tərəfindən beynəlxalq müqavilələr əsasında 2 nəfər əcnəbi tələbə universitetə göndərilib. BSU-ya qəbul olunan 41 nəfərdən 10 nəfər hazırlıq şöbəsində, 22 nəfər 12 ixtisas üzrə bakalavriat səviyyəsində, 9 nəfər isə 6 ixtisas üzrə magistratura səviyyəsində təhsil alacaq.

Qəbul olunan əcnəbi tələbələr arasında Türkiyə, Rusiya, Qazaxıstan, Belarus, Gürcüstan, Macarıstan, Koreya, Çin, Türkmənistan, Fələstin, Çad, Hindistan və İndoneziya vətəndaşları var.

Fransız-Azərbaycan əmək və karyera sərgisi

Azərbaycan-Fransız Universitetində “Fransada ali təhsil və gənc azərbaycanlı istedadlar üçün peşə perspektivləri: əmək və karyera sərgisi” keçiriləcək.

Oktyabrın 15-də təşkil ediləcək sərgi peşəkar gələcəyini hazırlamaq istəyənlər, Fransada ali təhsil almağı planlaşdıranlar və ya artıq bunu reallaşdıranlar, Fransa-Azərbaycan şirkətlərinin təklif etdiyi məşğulluq perspektivləri ilə tanış olmaq istəyənlər üçün nəzərdə tutulub.

Sərgi Azərbaycan təhsil sisteminin bütün pillələrində (dil, iqtisadiyyat, hüquq, siyasi elmlər, mühəndislik, tibb, incəsənət və s.) təhsil alan gənclərə (şagirdlərə, tələbələrə, gənc peşəkarlara), Fransa ali təhsil sisteminin azərbaycanlı məzunlarına təklif olunan karyera və əmək perspektivləri ilə tanış olmağa şərait yaradacaq.

Qeyd edək ki, sərgi Fransa və Azərbaycan şirkətlərinin nümayəndələri ilə (rəhbərləri, işəgötürənləri, müşavirləri) dialoq qurmağa və Fransada ali təhsillərini davam etdirmiş bir çox azərbaycanlı məzunların uğur yolu ilə tanış olmağa imkan verir.

Ortaq təhsil layihələrinin icrası nümayiş etdirilib

“eTwinning Plus” layihəsi üzrə üçgünlük seminar keçirilib

Oktyabrın 11-də Bakıda “eTwinning Plus” layihəsi çərçivəsində Azərbaycan və Türkiyə arasında keçirilən üçgünlük seminar işə başlandı. Seminarın açılış mərasiminə

Təhsil Sisteminin İnformasiyalaşdırılması İdarəsinin rəisi Vüsal Xanlarov, Bakı şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin müdiri Mehriban Vəliyeva, Türkiyə Təhsil Nazirliyinin dairə başqanı Mustafa Hakan, “eTwinning” layihə

koordinatları, Azərbaycanın müxtəlif bölgələrindən 36 və Türkiyədən 36 müəllim qoşulub.

Bildirilib ki, “Media savadlığı və dezinformasiya” mövzusunda təşkil olunan seminarın məqsədi hər

iki ölkədə beynəlxalq ortaqlar layihələrinin icrası, həmçinin, “Avropa eTwinning” ölkələrində təhsil sahəsində birliyin davam etdirildiyini nümayiş etdirməkdir.

11-13 oktyabr tarixlərini əhatə edən seminar çərçivəsində media savadlığı, dezinformasiyanın qarşısının alınması, rəqəmsal bacarıqlar, layihə əsaslı təhsil və müəllimlərin XXI əsr bacarıqlarını inkişaf etdirəcək müxtəlif təlimlər və müzakirələr təşkil olunub. Təlimlər yerli və türk mütəxəssislər tərəfindən aparılıb.

Qeyd edək ki, ölkəmiz 2013-cü ildən etibarən “eTwinning Plus” layihəsində iştirak edir. Layihə Avropa İttifaqının Fasiləsiz Təhsil Proqramının “eTwinning” layihəsinin tərkib hissəsidir. Layihənin əsas məqsədi proqramda iştirak edən 40-a yaxın Avropa ölkəsindən olan pedaqoji işçilər arasında ünsiyyəti artırmaq, əməkdaşlıq imkanları yaratmaq, həmçinin birgə təhsilin inkişafı yönündə müxtəlif layihələr icra etmək üçün şərait yaratmaqdır. Layihə çərçivəsində ölkəmizdən indiyədək 927 məktəbdən 3224 müəllimin iştirakı ilə 3432 təhsil layihələri həyata keçirilib, bir çox yüksək beynəlxalq nailiyyətlər əldə edilib və Avropa ölkələri ilə eyni səviyyədə rəqabət aparılıb.

Təhsil naziri Azərbaycan Texniki Universitetində olub

Oktyabrın 11-də təhsil naziri Emin Əmrullayev Azərbaycan Texniki Universitetini (AzTU) ziyarət edib.

AzTU-nun rektoru Vilayət Vəliyev təhsil naziri Emin Əmrullayevə universitetdə həyata keçirilən yeni layihələr barədə məlumat verib. Daha sonra nazir AzTU-da yaradılan müasir laboratoriyalarla tanış olub. TİKA tərəfindən maliyyələşdirilmiş və yaxın günlərdə açılış planlaşdırılan "Cezeri Lab" laboratoriyası ilə tanışlıq zamanı təhsil naziri Emin Əmrullayev burada fəaliyyət göstərən tələbələrin əl işlərinə baxış keçirib. Nazir tələbələrin laboratoriyada hazırladıkları müxtəlif əl işləri hədiyyə olunub.

Təhsil naziri AzTU-da yaradılan "Code Academy" auditoriyaları ilə də tanış olub və tələbələrlə söhbət edib.

AzTU-da yaradılan müasir laboratoriyalarla tanışlıq olub, tələbələrlə görüş keçirilib

olaraq taks sistemlərinin problemləri araşdırılacaq və həlli istiqamətində təkliflər təqdim ediləcək.

Universitetdə görülən işlərlə tanışlıqdan sonra təhsil naziri ali təhsilin magistratura səviyyəsi üçün həyata keçirilən "SABAH Magistratura" proqramına qəbul olunan tələbələrlə görüşüb. Görüşdə Təhsil Nazirliyinin və AzTU-nun nümayəndələri iştirak edib. AzTU-nun rektoru Vilayət Vəliyev bildirib ki, 2021-ci ilin iyun-iyul aylarında AzTU-da "Logistika və nəqliyyat" ixtisaslaşması üzrə "SABAH Magistratura" proqramı çərçivəsində tədrisin təşkili və digər aidiyyəti işləri icra edəcək təşkilatın seçilməsi məqsədilə qrant müsabiqəsi elan olunub. Qrant müsabiqəsinin qalibi Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutu (ARTI) seçilib. Proqram çərçivəsində "Logistika və nəqliyyat" ixtisaslaşmasına qəbul olunan 48 tələbənin ingilis dili bilik və bacarıqlarının yüksək səviyyədə inkişaf etdirilməsi və elmi-tədqiqat işlərinin aparılması sahəsində sənədlərinin formalaşması nəzərdə tutulub.

Daha sonra təhsil naziri Emin Əmrullayev çıxış edib. Nazir bildirib ki, "SABAH qrupları" layihəsi kimi "SABAH Magistratura" proqramı da

Qeyd olunub ki, Təhsil Nazirliyi və "Code Academy" tərəfindən hazırlanan layihə ilk dəfə AzTU-da həyata keçirilir. Layihə çərçivəsində informasiya texnologiyaları və proqramlaşdırma sahələri üzrə təhsil alan III və IV kurs tələbələri "Code Academy" proqramı əsasında imtahan

keçib. Nəticədə 90 tələbə seçilib. Onlar AzTU-da yaradılan və müasir kompüterlərlə təchiz olunmuş "Code Academy" auditoriyalarında 4 ay müddətində müvafiq sahələr üzrə intensiv tədris alacaq. Təhsil nazirinə AzTU-da yaradılan Logistika və Nəqliyyat İnstitutu barədə də məlu-

mat verilib. Bildirilib ki, institutun nəzdində yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin hazırlanması üçün "CRENG Office" yaradılıb. "CRENG Office" ən müasir avadanlıqlarla təchiz olunub. Təhsil naziri Logistika və Nəqliyyat İnstitutunda "SABAH Magistratura" proqramında "Logistika və

nəqliyyat" ixtisaslaşması üzrə təhsil alacaq tələbələr üçün yaradılan auditoriyalara da baxış keçirib. İnstitutun nəzdində yaradılan "AzTU Taxi" layihəsi ilə tanışlıq zamanı bildirilib ki, bu nəqliyyat probleminin araşdırılması və həlli istiqamətində hazırlanan layihədir. Layihə çərçivəsində ilkin

tələbələrin keyfiyyətli təhsil alması məqsədi daşıyır. Bu layihədən gözlənilən böyük olduğunu qeyd edən nazir tələbələrə uğurlar arzulayıb.

Görüşün sonunda tələbələrin sualları cavablandırılıb.

İctimai Şuraya üzv olmaq istəyənlərin NƏZƏRİNƏ!

Təhsil Nazirliyi yanında İctimai Şuraya üzv olmaq istəyən namizədlərin müraciətlərinin qəbulu prosesi davam edir. Sənədlərin qəbulu müddəti 28 oktyabr 2021-ci il tarixində başa çatacaq.

Şuraya üzv olmaq istəyən namizədlər tələb olunan sənədləri elektron qaydada təqdim etməlidirlər. Sənədlər shura@edu.gov.az poçt ünvanına göndərilə bilər.

Qeyd edək ki, Təhsil Nazirliyi yanında İctimai Şura 2019-cu ilin sentyabr ayında yaradılıb.

Şuranın yaradılmasında əsas məqsəd nazirliyin fəaliyyətinə ictimai nəzarətin həyata keçirilməsi, görülən işlərdə aşkarlığın və şəffaflığın təmin edilməsi, eyni zamanda təhsil sahəsində ictimaiyyətlə qarşılıqlı fəaliyyətin gücləndirilməsi olub.

Ətraflı məlumatı aşağıda təqdim olunan elan (<https://edu.gov.az/az/announcements/tehsil-nazirliyi-yaninda-ictimai-suraya-uzvluyen-namizedlere-secicilere-dair-telebler-ve-onlari-qeydiyyat-barede-elan>) vasitəsilə əldə edə bilərsiniz.

Diagnostik qiymətləndirməyə start verilib

Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsi tərəfindən V-IX siniflər üzrə diagnostik qiymətləndirməyə start verilib.

Diagnostik qiymətləndirmənin ilk günündə paytaxtın Səbail rayonu üzrə ümumi təhsil müəssisələrinin şagirdləri biliyini sınayıb.

Diagnostik qiymətləndirmənin əsas məqsədi ötən tədris ilində ayrı-ayrı fənlər üzrə proqram materiallarının mə-

nimsənilmə göstəricilərinin müəyyənləşdirilməsindən ibarətdir.

Diagnostik qiymətləndirmə riyaziyyat, xarici dil və tədris dili üzrə keçirilir. Şagirdlərə V siniflər üzrə ümumilikdə 30, VI-VII siniflər üzrə 45, VIII-IX siniflər üzrə isə 60 sual təqdim edilib.

Qeyd edək ki, sualların cavablandırılması üçün V siniflərə 60, VI-VII siniflərə 90, VIII-IX siniflərə isə 120 dəqiqə vaxt verilib.

İsmayılı rayonuna mediatur keçirilib

Oktyabrın 14-də İsmayılı rayonuna mediatur təşkil edilib.

Mediaturun məqsədi İsmayılı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzində israili mütəxəssislər tərəfindən keçirilən “Dron idarəedilməsi və dəqiq aqronomluq” üzrə təlim prosesi ilə tanışlıq, İsmayılı rayonu üzrə 44

günlük Vətən müharibəsində iştirak edən təhsil işçiləri ilə görüşün keçirilməsidir.

Mediaturda təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov, İsmayılı Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Nahid Bağirov, Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyinin direktoru

Valeh Mirzaliyev, “STEAM Azərbaycan” layihəsinin rəhbəri İqrar Nəzərov, media qurumlarının rəhbərləri və KİV nümayəndələri iştirak ediblər.

Mediatur iştirakçıları əvvəlcə İsmayılı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzinin maddi-texniki bazası, yaradılmış şərait, ixtisas otaqları ilə tanış olub. Daha sonra mərkəzdə “Dron idarəedilməsi və dəqiq aqronomluq” üzrə təlimlər izlənilib. Təlim iştirakçıları tərəfindən sahədə dronların uçuşu həyata keçirilib, drondan istifadə qaydaları, növbəti mərhələdə qarşıya qoyulmuş məqsədlər barədə təqdimat edilib. Bildirilib ki, təlimlər Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyinin və “STEAM Azərbaycan” layihəsinin təşkilatçılığı ilə israili mütəxəssislər tərəfindən keçirilir. Hazırda İsmayılıda təlimçilər hazırlanıb, gələcək ildən peşə təhsil mərkəzində dronların idarə edilməsi üçün operatorların hazırlanması üzrə pilot olaraq yeni ixtisasın yaradılması nəzərdə tutulur. Bu dronlar süni intellektlə idarə olunur. Yaxın vaxtlarda kənd təsərrüfatı sahəsində çalışan fermer və sahibkarlar bu dronların fəaliyyətindən bəhrələnmə biləcəklər.

Oktyabrın 19-dək davam edəcək təlimlərə peşə təhsili müəssisələrində çalışan və STEAM dərslərini tədris edən ümumilikdə 15 müəllim qatılıb. Təlimin məqsədi kənd təsərrüfatı sahəsində yüksək texnologiyaların tətbiqi üçün müvafiq istiqamət üzrə müasir dronların idarə olunmasının öyrənilməsi və yaranmış yeni ixtisaslar üçün kadr hazırlığının aparılmasından ibarətdir. Qeyd edilib ki, kənd təsərrüfatı dronları əkinçiliyin müxtəlif sahələrində istifadə edilir. Bu texnologiyanın tətbiqi nəticəsində işlərin sürəti və məhsuldarlıq faizi dəfələrlə artırıla bilər.

Peşə Təhsil Mərkəzi ilə tanışlıqdan sonra İsmayılıda ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsinə ucaldılmış abidə ziyarət edilib, önünə gül dəstələri qoyulub.

Mediatur iştirakçıları Şəhidlər Xiyabanını, həmçinin İsmayılı şəhər 3 nömrəli məktəb-liseyin tarix müəllimi, şəhid Famil Əhmədovun məzarını da ziyarət ediblər.

Daha sonra İsmayılı şəhər 3 nömrəli məktəb-liseyin höyətində Şəhidlər abidəsi ziyarət edilib və Təhsil Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə Zəfər Gününə həsr olunan “Zəfərdən yaşıl düşünəcəyəm” adlı ağacəkmə aksiyası həyata keçirilib.

Mediatur çərçivəsində İsmayılı rayonu üzrə 44 günlük Vətən müharibəsində iştirak etmiş təhsil işçiləri ilə görüş keçirilib.

Sonda mediatur iştirakçıları 14 oktyabrda anım günü olan şəhid müəllim Famil Əhmədovun ailəsinə ziyarət ediblər. Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov, İsmayılı Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Nahid Bağirov şəhid müəllimimizin valideynlərinə belə bir oğul böyütdükləri üçün təşəkkür edib, onlara başsağlığı diləklərini çatdırıblar və şəhidlərimizin əziz xatirəsinin hər zaman yad ediləcəyini vurğulayıblar.

Azad Rəhimovun xatirəsinə həsr edilmiş şahmat turnirinin açılış mərasimi

Oktyabrın 8-də mərhum gənclər və idman naziri Azad Rəhimovun xatirəsinə həsr edilmiş şahmat turnirinin açılış mərasimi olub.

Məktəblilər arasında təşkil edilən turnirin açılışından əvvəl nazirliyin rəhbərliyi və kollektivi, eləcə də tədbir iştirakçıları İkinci Fəxri xiyabanda Azad Rəhimovun xatirəsinə yad edib, məzarı önünə əklil və gül dəstələri qoyublar.

Təhsil Nazirliyinin tabeliyindəki 132-134 nömrəli təhsil kompleksinin akt zalında keçirilən açılış mərasimində əvvəlcə Azad Rəhimov haqda hazırlanmış qısametrajlı film nümayiş olunub. Sonra gənclər və idman naziri Fərid Qayıbov, təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov, Milli Olimpiya Komitəsinin vitse-prezidenti Çingiz

Hüseynzadə, Şahmat Federasiyasının prezidenti Elman Rüstəmov, Məktəb İdmanları Federasiyasının prezidenti Sevinc Hüseynova, təhsil kompleksinin direktoru Sara Xanlarova çıxış ediblər.

Yarışa qonaqlarla nazirin ailə üzvlərinin ilk şahmat gedişi etməsi ilə start verilib.

Sonra Azad Rəhimovun vaxtilə təhsil aldığı bu məktəbdə yaradılmış xatirə guşəsinə baxış keçirilib.

Qeyd edək ki, oktyabrın 8-də — Azad Rəhimovun doğum günündə start verilən turnir 3 saylı Respublika İxtisaslaşdırılmış Olimpiya Ehtiyatları Uşaq-Gənclər İdman Məktəbində ayın 15-dək davam edəcək. Klassik turnirdə 9 rayon və şəhərdən 16 yaşadək 100-dən çox məktəbli şahmatçı yarışacaq.

Quba rayonunda məktəb açılışı

Oktyabrın 8-də Quba rayon Zərdabi qəsəbə tam orta məktəbi üçün yeni tikilmiş tədris binasının açılış mərasimi keçirilib.

Tədbirdə Təhsil Nazirliyinin Ümumi təhsilin təşkili və idarə olunması şöbəsinin müdiri müavini Orxan Abbasov, millət vəkili Vahid Əhmədov, Quba rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Ziyəddin Əliyev, Quba Rayon Təhsil Şöbəsinin müdiri Rüşət Hacıyev, məktəbin pedaqoji kollektivi, şagirdlər və ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər.

Bildirilib ki, təhsil müəssisəsi 2021-ci ildə yenidən tikilərək istifadəyə verilib. Təhsil müəssisəsi üç mərtəbəli üç blokdan ibarətdir. Məktəbdə 40 sinif otağı, 2 linqafon otağı, 2 informatika otağı, 6 laboratoriya, 4 müəllimlər otağı, 1 elektrik otağı, 1 həkim otağı, 4 texniki otaq, 1 xadimə otağı, 1 kitabxana və oxu zalı, 144 yerlik bufet, 344 nəfərlik akt zalı, 2 sursat otağı, 3 qəbul otağı və 18 sanitariya qovşağı müəllim və şagirdlərin ixtiyarına verilib. Məktəbin 1 idman zalı, 2 geyinib-soyunma otağı, 1 futbol meydançası, 1 voleybol və

basketbol meydançası, 3 qaçış zolağı var.

Yeni tikilmiş məktəb 850 şagird yerlikdir. Hazırda məktəbdə 765 şagird təhsil alır.

Açılış mərasimində çıxış edən millət vəkili Vahid Əhmədov qeyd edib ki, ölkə başçısı tərəfindən qarşımıza qoyulan əsas vəzifə yüksək istedad və qabiliyyətə, eləcə də milli mənəvi dəyərlərə sahib vətənpərvər gənclərin yetişdirilməsidir.

Quba rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Ziyəddin Əliyev yeni məktəbin istifadəyə verilməsi münasibətilə məktəb kollektivini təbrik edib, son illər təhsilin inkişafı üzrə əhəmiyyətli işlərin görüldüyünü qeyd edib.

Quba Rayon Təhsil Şöbəsinin müdiri Rüşət Hacıyev bildirdi ki, Zərdabi qəsəbə tam orta məktəbi üçün yeni binanın inşası son illərdə təhsil sahəsində qazanılan uğurların təməlinə Azərbaycanın yeni təhsil modelinin dayandığını bir daha təsdiqləyir.

Açılış mərasimindən sonra qonaqlar məktəbdə yaradılmış şəraitlə tanış olub.

Prezident təqaüddçüləri

Ölkə Prezidenti İlham Əliyev “2021-2022-ci tədris ilində Azərbaycan Respublikasının ali məktəblərinə daxil olmuş tələbələrə Prezident təqaüdünün verilməsi haqqında” Sərəncam imzalayıb. Sərəncama əsasən, bu tədris ilində tələbə qəbulu imtahanlarında ixtisas qrupları üzrə ən yüksək nəticələr göstərən və yerli ali təhsil müəssisələrinə daxil olan 102 tələbə Prezident təqaüdü alacaq. Prezident təqaüdünə layiq görülmə 102 tələbədə, sadəcə 5 nəfərin uğur hekayəsi ilə tanış oluruq. Elə bu 5 hekayə belə dövlət təhsilə, təhsil almaq istəyənlərə qayğısının nə qədər önəmli olduğunu aydın göstərir. Bu, gənclər üçün daha çox oxumaq, daha yaxşı kadr olmaq üçün stimuldur.

“Yoluma xaricdə davam etmək istəyirəm”

Prezident təqaüddçüsü Gülcən Məmmədova II ixtisas qrupu üzrə 675 bal toplayaraq Bakı Ali Neft Məktəbinə daxil olub. Bakıdakı 163 nömrəli tam orta məktəbin məzunu artıq ingilis dilində “Biznesin idarə edilməsi” ixtisası üzrə təhsil alır: “Aşağı siniflərdən daim öyrənməyə, araşdırmağa meyilli olmuşam. Dərslərim hər zaman hər şeydən öndəydi. Oxumağa o qədər maraqlıydım ki, təfərrüatla, istirahət günlərində də başımı kitabdan qaldırmırdım. Məktəbə çox bağlı bir şagird olmuşam. Yadımdadır, dərs bitəndən sonra hamı tənəffüsə çıxanda mən müəllimlə həssas mövzunu müzakirə edir, cavabı özüm üçün aydınlaşdırırdım onu buraxırdım. Ən çox riyaziyyatı sevirdim. Saatlarla oturub məsələlər, misallar üzərində çalışırdım”.

Gülcən Məmmədova həm əlaçı olub, həm də məktəbin ən fəal şagirdlərindən biri: “Məktəbi “əla” qiymətlərlə oxumuşam. Müəllimlərimin mənimlə bağlı gözləntiləri həmişə böyük olub, müxtəlif layihələrə, olimpiada və müsabiqələrə cəlb ediblər. Etimadlarını doğrultmaq üçün əlimdən gələni eləmişəm. Dəfələrlə informatika və riyaziyyatdan məktəbdaxili və şəhərlərarası yarışlara qatılmışam. İştirak etdiyim müsabiqələr də mənim inkişafımda mühüm rol oynayıb. VI-IX siniflərdə ildə 2-3 dəfə Beynəlxalq Aptis İmtahanlarına qatılıb, özümü sınamırdım. Bunun sayəsində ingilis dilinə münasibətim dəyişdi, dil biliyimi necə inkişaf etdirəcəyimi öyrəndim”.

Gülcən hər şeyə maraqlı şagird olub: “Maraq dairəmdə, sadəcə dərslərim olmayıb, eyni zamanda musiqiylə, rəsmə, kitablarla, filmlərlə, müxtəlif mədəniyyətə maraqlanırdım. II sinifdə oxuyanda Cövdət Hacıyev adına musiqi məktəbində piano üzrə I sinifə qəbul olundum. 7 il burada piano təhsili aldım”. Uğurlarında ən çox öz payı var Gülcən. Oxumağa olan tikonmaz həvəsi, məsuliyyəti ilə istedadını inkişaf etdirib.

“İndidən oxumağımın bəhrəsini alıram”

Yayda yaxşı şahmat oynayır. Sizə qarşıb gəlməsin. Məhz yayda oynayır və qalib gəlir. Digər fəsilə onun əsas işi də, məşğuliyəti də dərsəli olur.

Daha doğrusu, bu, o şagirdkən beləydi. Bundan sonra həyatında bir çox şey dəyişəcək. Axı o, artıq tələbədi.

Nərgiz Cəfərova 666 balla Prezident yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının tələbəsi statusunu qazanıb. Burada dövlət sifarişində hüquqşünaslıq ixtisası üzrə təhsil alır: “Oxumağı çox sevmişəm. Potensialım vardı, axtarırdım, yeni mənbələr tapırdım. Ən çox Azərbaycan dili və ingilis dilini sevirdim. Hər ikisindən imtahanlarda 100 faizli nəticə ortaya qoyurdum”.

Nərgiz uğura gedən yolda valideynlərinin, xüsusən anasının əməyini qeyd edib: “Ailəmizin maddi imkanları yaxşı olmayıb. Anam çörəkçidi. Mənim ehtiyaclarımı ödəməyə çalışıblar. Ailədə çətinliyi hiss etmişəm. Ona görə daha çox oxumuşam. Mənim üçün oxumaq vəziyyətdən çıxış yolu olub. Təhsil mənim üçün daha yaxşı həyata açar sayılıb.

Ancaq bu həvəsi onda yaradan, oxumaq vərdişini formalaşdırırların da zəhmətini unutmur: “Oxumağa, öyrənməyə həvəsi mənə müəllimlərim aşılayıb. Universitetə hazırlaşanda da onlardan böyük dəstək almışam. Həmişə məni həvələndiriblər. İlk müəllimlərim isə atam və anam olub. Məhz onların sayəsində hələ məktəbə getmədən yazıb oxumağı bacarırdım”.

Gülcən deyir ki, qəbul olunduğu ixtisasa son illərdə qərar verib və nəticədə ixtisas qrupunu dəyişib: “Əvvəllər texniki fənləri daha çox sevirdim. Amma IX-X sinifdə oxuduğum bəzi kitablar, məqalələr maliyyə, biznes, iqtisadiyyat kimi sahələrə marağımı artırdı. Bu da o demək idi ki, II ixtisas qrupunu seçəcəkdirdim. Universitetə hazırlıq çox böyük məsuliyyət tələb edir və son anda verdim bu qərardan pəşman olmamaq üçün yaxşı hazırlaşmalıydım. X-XI siniflərdə mənə doğru yolu göstərəcək, düzgün istiqamətləndirəcək dəstəyi aldım. Coğrafiyanı heç sevmirdim, bu bir yana, üstəlik, onlayn hazırlaşmalıydım. Bu da o demək idi ki, yaxşı nəticə əldə etmək üçün çox çalışmalıydım. Müəllimin verdiyi istiqamətdə məsuliyyətlə hazırlaşdım. Bir neçə aydan sonra coğrafiyaya nəinki marağım artdı, hətta respublika fənn olimpiadalarına qatılaraq final mərhələsinədək yüksəldim. İyun ayında Avropa Coğrafiya Olimpiadasında ölkəmizi təmsil edən əsas komandada çıxış etmək şansı belə qazandım. Qəbul imtahanlarında isə bu fənn üzrə 100 faiz nəticə göstərdim”.

Gülcən artıq tələbədi və gələcək planları həddən çoxdur: “Bakalavr səviyyəsində təhsilimi başa vurduqdan sonra yoluma xaricdə davam etmək istəyirəm. Təcrübəli biznes analitiki olmaq üçün hələ öz üzərimdə çox işləməliyəm. Bakı Ali Neft Məktəbinin məqsədini çatmaqda mənə kömək edəcəyinə inanıram”.

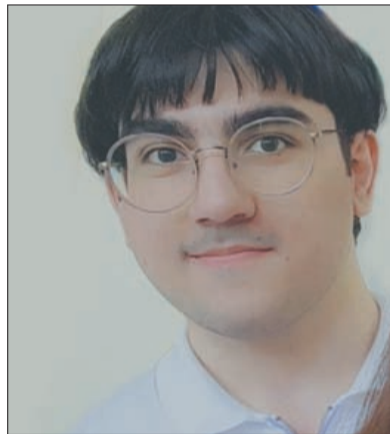
Artıq indidən oxumağımın bəhrəsini alıram. Həm dövlət sifarişli yerdə təhsil alacağam, həm də təqaüd. İnsanın zəhmətini bəhrəsi çox şirin olur. Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyyətinə dəvət edilərək imtahanlarda qazandığım uğurluma görə mənə noutbuk verildi. Həmin noutbukla işləməyi çox sevirəm. Çünki öz zəhmətimlə əldə etmişəm”.

Nərgiz yüksək hüquq təhsili almağı düşünür. Düşüncələrinin arasında təhsilini xaricdə davam etdirmək də var. Ancaq hara getsə, yaşadığı, işlədiyi yer Azərbaycan olacaq: “Təhsilimi İtaliyada davam etdirmək istəyirəm. Xaricdə təhsil, sadəcə hüquq sahəsində ən yaxşılardan biri olmaq üçün lazımdır mənə. Həyatımı ailəmin yanında qurmaq istəyirəm”.

Nərgiz abituriyentlərdə də tövsiyə edir: “Abituriyentlik qısa və çətin yoldur. Bu yolda bəlkə yorulduğunuz vaxtlar da olacaq. Ancaq ümidinizi itirməyin. Özlünü güvən və təhsilin həyatda ən vacib olduğunu unutmayın!”

Gülcən Məmmədova

Məhəmməd Qurbanzadə

Nərgiz Cəfərova

Oğuz Həsənlı

Zeynə Zeynalı

102 tələbə bu təqaüddən yararlanacaq

“Çox yaxşı təhsil almaq istəyirəm”

Prezident təqaüdünə layiq görülmə tələbələrəndən biri 70 nömrəli məktəb-liseyin məzunu Məhəmməd Qurbanzadədir. O, 2021-2022-ci tədris ili üçün ali təhsil müəssisələrinə qəbul imtahanlarında 679 bal toplayaraq Bakı Ali Neft Məktəbində dövlət sifarişində təhsil almaq şansı qazanıb. İngilis dilində təhsil alan M.Qurbanzadə proseslərin avtomatlaşdırılması mühəndisliyi ixtisasına yiyələnəcək.

Məhəmməd ata-anasının yeganə övlətidir. Güclü yaddaşı ilə hələ uşaqlıqdan fərqlənib: “Göz yaddaşım çox güclü idi. Hələ məktəbə getmiş, oxumağı-yazmağı bacarmırdım, amma gördüyüm rəqəmlərin, hərflərin şəklini kibrit çöpləri ilə çəkirdim. Məktəbə gedəndə isə artıq oxuduqlarım və eşitdiklərim də yaddaşıma həkk olunurdu. Çox asan qavrayır, yaxşı mənimsəyirdim. Riyaziyyat, fizika, biologiya fənlərinə qarşı hələ uşaqlıqdan çox böyük marağım vardı. Bu fənləri maraqla oxuyurdum”.

Məhəmməd piano çalıb, düşüncələrini rəsmə köçürməyi də çox sevirdi. Könlünə düşəndə ya musiqi dünyasında, ya da rənglərin arasında gəzirdi. Amma həmişə dönüb-dolaşmaq istəyirdi. Düşüncələrinin içi olur. Düniasında özünü rahat, sərbəst hiss edir. Çünki hər zaman olmaq istədiyi yerdə olur.

Rəngli dünyasının solmaması üçün ailəsi, xüsusən anası hər çətinliyə sinə gərib. Heç vaxt çətinliyi Məhəmmədə hiss etdirməyib, əksinə onun da çətinliyini öhdəsindən gəlməsində dəstək olmağa çalışıblar. Məhəmməd isə sadəcə oxuyub: “Heç nəyə baxmayaraq, oxudum”.

Oxumaq onun düşüncələrini məşğul edən hər fikirdən öna çıxıb, hətta oxuya-oxuya işləməyi istəyirdən belə: “Oxuya-oxuya işləməyi də düşündüm. Amma sonra qərarımı dəyişdim. Çünki anlamıdım ki, oxuya-oxuya işləsəm, keyfiyyətli təhsil ala bilmərəm. Çox yaxşı təhsil almaq istəyirəm”.

“Uğurlarımı universitetdə də davam etdirmək istəyirəm”

Prezident təqaüdünə layiq görülmələri sifarişində Naxçıvan məktəblərinin 2 məzunu da var.

Bənənıyar kənd tam orta məktəbinin riyaziyyat müəllimi Malik müəllimin oğlu Oğuz Həsənlın da uğurunun arxasında bir zəhmətkeş atanın əlinin qabarı, bir fədakar ananın ürəyinin odu var.

Onlar Culfa rayonundadırlar. Oğuz Bənənıyar kənd tam orta məktəbinin məzunu. Artıq Bakı Ali Neft Məktəbində ingilis dilində təhsil alır. Proseslərin avtomatlaşdırılması mühəndisliyi ixtisası üzrə oxuyur. Çünki hələ uşaqlıqdan kompüter onun üçün maraqlı olub: “Kompüterlə işləmək, şahmat və voleybol oynamağı çox sevirəm. Ancaq ən böyük məşğuliyətim riyaziyyat və kimyadır. Riyaziyyat və kimyanı uşaqlıqdan sevirəm. Bunda atamın riyaziyyat müəllimi olmağının da rolu çoxdu. Nəticədə

riyaziyyatı daha yaxşı öyrəndim”.

Oğuzun sözlərinə görə, açıq sualları cavablandırarkən nə riyaziyyat müəlliminin oğlu olmağı, nə də riyaziyyata olan sevgisi dadına çatıb: “İmtahanda açıq suallara cavab yazmaq çətin oldu. Belə sualları cavablandırmaq həm çox vaxt tələb edir, həm də xəttim səliqəli deyil”.

Buna baxmayaraq, o, lazım olan nəticəni əldə edib: “Uğurlarımı universitetdə də davam etdirmək istəyirəm. Bu, mənim üçün, həm də ona görə önəmlidir ki, təqaüdümü axırədək qoruyub bilim. Başqa sözlə, əlaçı qalmamış şərtdir”.

Oğuz Həsənlı təhsilin növbəti səviyyəsinə xaricdə davam etmək, iş həyatına Amerikada atılmaq istəyir. SOCAR-da parلاق kadrlardan olmaq üçün onun bu təcrübəyə ehtiyacı var.

“Təhsilimlə bağlı qərarlarımı özüm vermişəm”

Zeynə Zeynalı 679 balla Azərbaycan Tibb Universitetinə qəbul olunub. Artıq tibb ixtisası üzrə ingilis dilində təhsil alır. Özü də oxumağı çox sevir: “Bütün fənləri həvəslə oxuyurdum. Olimpiadalarla qatılıb, müsabiqələrdə iştirak edirdim”.

Fəal şagird olan Zeynə üçün münasibət qurmaq çətin olmayıb. Həm yoldaşlarını, həm də müəllimlərini sevib. Ən çox isə Azərbaycan dili müəllimini: “Azərbaycan dili müəllimini çox sevdiyim üçün şeir və inşa müsabiqələrinə qatılırdım”.

Xaraktercə çox sakit uşaq olsa da, qərarlarına hörmət etməyi bacarıb. Ailəsi onu sadəcə sevməyib, həm də dəstəkləyib: “İmkanlarımızdan asılı olmayaraq, mənə oxumaq üçün nə lazım olsa, alımb. Təhsilimlə bağlı bütün qərarlarımı özüm vermişəm, ailəm də mənə dəstəkləyib”.

Zeynənin məktəb, dərslik, kitablardan başqa da maraqlı sahəsi olub: “Rəqs edirəm, rəsm çəkməyi sevirdim. İnternet üz-

ründən baxıb əl işləri hazırlayırdım. Bu cür ərsəyə gətirdiyim çoxlu əl işlərim var”.

Şagird Zeynə dərsliklərini bağlayıb, məşğuliyətlərinə ara verib. Çünki tələbə Zeynə Zeynalının gözlədiyi kimi, çətin günləri başlayıb. Tibb ixtisası üzrə ingiliscə təhsil almaq elə də asan olmayacaq: “Bilirdim asan olmayacağını. Tibb özü də çətinidir. Üstəlik, onu ingiliscə oxumaq çətinliyimi artıracaq. Amma bu çətinliyin öhdəsindən gəlməyə çalışıram”.

Nə qədər çətin də olsa, onların öhdəsindən gəlməlidir. Axı beynəlxalq səviyyədə həkim olmağa hazırlaşır: “Universitetdə tədris ingilis dilində aparılır. Bu mənə beynəlxalq səviyyədə həkim olmağa imkan verəcək. Tibbin Almaniyada inkişaf etdiyini nəzərə alaraq, qarşdakı illərdə rezidentura səviyyəsində orada oxumaq istəyirəm. Ancaq, düzü, Amerika da pis olmazdı, deyə düşünürəm”.

Ruhiyyə DAŞSALAHLI

Görkəmli alimin xatirəsinə

VIII-IX sinif şagirdləri arasında fizika olimpiadası təşkil edilib

Görkəmli alim, uzun illər fizika fənni üzrə beynəlxalq olimpiadalarda iştirak edən milli komandanın rəhbəri mərhum müəllim Nəqif Nəbiyevin əziz xatirəsinin yad edilməsi, eyni zamanda şagirdlərdə fizika fənninə olan marağın artırılması, fizika elmi üzrə akademik bilikləri yüksək olan şagirdlərin həvəsləndirilməsi məqsədi ilə VIII-IX sinif şagirdləri arasında fizika olimpiadası təşkil edilib.

50 şagird olimpiadanın final mərhələsində iştirak hüququ qazanıb. Nəticələrə əsasən, iştirakçılar arasından 3 şagird olimpiadanın I dərəcəli diplomu və qızıl medal, 6 şagird II dərəcəli diplom və gümüş medal, 9 şagird isə III dərəcəli diplom və bürünc medala layiq görülməklər. Həmçinin, qalib şagirdlər Təhsil Nazirliyi tərəfindən yaradılmış beynəlxalq olimpiadalara hazırlıq mərkəzlərinə dəvət ediləcəklər.

Böyük MÜƏLLİM, sadə İNSAN - <https://bit.ly/3iWZH8w>

Fəridin musiqi boxçası

7 yaşından bədii və sənədli filmlərə çəkilib

...Zeynalov Fərid Azər oğlu 2010-cu il sentyabrın 21-də Bakı şəhərində anadan olub. Ailədə 4 qardaşdır. Ən kiçik övlad olan Fərid uşağ yaşlarından musiqiyə böyük maraq göstərməyə başlayıb. Atası professor Azər Zeynalov musiqiyə olan hədsiz həvəsini övladının erkən yaşlarından hiss edib və Fəridi Milli Konservatoriyasının tərkibindəki İncəsənət Gimnaziyasının fortepiano sinfinə qoyub. Maraqlı haldır ki, Fərid 4 aylığında opera səhnəsinə hələ bələkdə ikən körpə Gündüzün rolunda (Fikrət Əmirovun Sevil operasında) daxil olub, illər sonra isə 6-7 yaşlı Gündüzün obrazını canlandırıb. Fərid 7-8 yaşlarından başlayaraq bir neçə bədii və sənədli filmlərə çəkilib, müxtəlif rolları təqdim edib.

Beynəlxalq müsabiqələrdə laureat adını qazanıb

Müəllimi Sevdə Ağayevanın gərgin zəhməti sayəsində onun musiqiyə marağı daha da artıb və öz üzərində çalışqanlıqı çoxalıb. Bunun nəticəsidir ki, Fərid bir-birinin ardınca çoxlu beynəlxalq və respublika müsabiqələrində iştirak edərək laureat adını qazanıb.

“Ümid”in birincisi

Moskvada keçirilən Qara Qarayev adına online və Londonda təşkil olunan “Medici” online müsabiqələrində üçüncü yerə layiq görülüb. Azərbaycan online müsabiqəsində birinci yerə layiq görülən yeniyetməni bu qələbəsi hədsiz dərəcədə ruhlandırıb. Öz üzərində çalışqanlıq

7 yaşından bədii və sənədli filmlərə çəkilən yeniyetmə istedad

ona “Ümid” müsabiqəsində ikinci dəfə birincilik qazandı.

Daha çox uğur gətirən əsər

Son günlərdə “Beynəlxalq Bakı Jazz festivali” çərçivəsində keçirilən müsabiqədə iştirak edən yeniyetmə istedad sahibi münəffir xüsusi mükafatına layiq görüldü. Yeri gəlmişkən, türk bəstəkarı Fazıl Sayın “Kara Toprak” əsəri Fəridin yaradıcılıq boxçasına daha çox uğur gətirən əsər sayılır və onun məşhurlaşmasında da xüsusi önəm daşıyır. Hazırda istedadlı məktəbli 6-cı sinifdə təhsil alır. Özünün söylədiyinə görə ifaçı-

lıq sənətinə həvəsi onun dərsə marağını əsla zəiflətməyib, əksinə o, həm də dərs əlaçısı kimi yaşları arasında nümunəvi şagirdlərdən biri sayılır.

Görkəmli sənətkarların, alimlərin, ümumiyyətlə, bütün peşələrin mahir bilicilərinin həyat və yaradıcılıq boxçalarını seyr edərkən bir daha əmin olursan ki, Fərid öz fikirlərində haqlıdır. Çünki musiqi sözün tam mənasında beyində olan ən passiv hüceyrələrin fəaliyyətini artırmaqla istər elm sahəsində, istərsə də yaradıcılığın müxtəlif sahələrində insanın potensial bacarığını genişləndirməyə qadirdir.

Sifai SƏFƏROVA

XX əsrin əvvəllərindən bir çox alimlər uşaq inkişafına aid müxtəlif nəzəriyyələri irəli sürmüşdülər. Bunlardan ən məşhurları: A.Qeselin "Yetkinlik", S.Freydin "Psixodinamika", J.Piagetin "Sxemi", L.Viqotskinin "Proksimal inkişaf sahəsi", E.Eriksonun "İdrak", B.Skinnerin "Davranış", G.Brunnerin "Spiralvari kurikulumu", B.Blumun "Blum taksonamiası", H.Qardnerin "Çoxtərəfli intellekt", Bronfenbrennerin çoxmərtəbəli "Ekoloji sistem", N.Çomskinin "İnformasiya emal nəzəriyyəsi".

Erkən yaşda təhsil

Erkən yaş, təhsil mərhələləri, uşaq inkişafı

Lakin çoxsaylı nəzəriyyələrin mövcud olmasına baxmayaraq neyroelmlər insan beyninin üç ierarxiq beynindən mövcud olaraq hər birinin özünün strukturu, funksiyası və hormonlardan ibarət olmasını deyir (MacLean, 1973). Beləliklə, insan beyni ölçü və mürəkkəbliyinə görə təkamül edib. İnsanlığın beyninin ibtidai formalaşmasının ilkin mərhələsi olan "sürünən beyni" körpünün üç ayında formalaşır. Bu körpünün ətrafı dərk etməsində əsas rol oynayır, məhz bu dövrdə 90% neyron birləşmələri ətraf aləmin dərk olunmasına sərf olunur. Beynin formalaşmasının ikinci mərhələsi olan limbik beynin formalaşması uşağın 2-2.5 yaşından başlayır. Məhz bu yaşda uşaq sosial mühitlə əlaqəyə daxil olur və artıq öz həmyaşdılarla ilə münasibət qurur (Caremans, 2015). Bu yaşda uşaqların beyninin öyrənmə sürəti daha itidir. Yaş artdıqca insan beyninin öyrənmə sürəti zəifləyir. Prefrontal beyin beyni önünü əhatə edib ali funksiyaları: qərar vermə, problem həll etmə, induktiv düşüncə, planlama və s. Uşaqlara erkən yaşda müxtəlif oyunlarla, strategiyalarla təhsil verilməsi onların sonrakı inkişafında müsbət nəticə göstərir. Son illərdə qəribə erkən yaşlı uşaqlar üçün pedaqogika təkmilləşib.

Sousa (2017) uşağın yaşına görə öyrənməni təhlilini aparıb (Figur 1) və müəyyən edib ki,

Figur 1. Cari tədqiqata əsaslanan grafik uşaqların öyrənməsində hassas mərhələləri göstərir.

Uşağın ilk illəri onun təhsil və inkişafında vacib rol oynayır. Xüsusilə riyaziyyat/məntiq və motorik inkişafında körpünün ilk illərinə diqqət edilməsi vacibdir. Əlbəttə, gələcək tədqiqatlardan sonra grafikdə dəyişilmə gözlənilməsi təbii. İlk mərhələdə təhsil məlumatın qismüddətli yaddaşda saxlanması üçün vacib rol oynayır. Bu isə öz növbəsində növbəti təhsil mərhələlərində uzunmüddətli yaddaşda ötürülmə saxlanması üçün vacibdir.

(0 - 3 yaş)

Erkən yaşda uşaqların təhsil mərhələlərini nəzərdən keçirəndə bunun bir neçə mərhələdən ibarət olduğunu görmək olar. İlk mərhələ 1 və ya 2 yaşlarını əhatə edir. Bu mərhələdə körpələr özlərinin inkişaf edən zehni və fiziki bacarıqlarını vizual inspeksiya, manipulyasiya, hərəkət vasitəsi ilə ətrafı kəşf etməyə başlayırlar (Brenthal, 1996). Əlbəttə, böyüklərin bor-

əlaqəsini dərin öyrənməyə xidmət edir, həmçinin sosial inkişafına səbəb olur (Menyuk & Brisk, 2005). Əlbəttə, böyüklər dili necə modeləşdirməyi, uşaqların hansı lüğətdən istifadə etməyi və hansı koqnitiv çətinlikləri uşaqlarına öyrətmək istədiklərini bilməlidirlər (Larson & Peterson, 2003). Şifahi dil koqnitiv strukturun inkişafında güclü alətdir ki, yazma və oxumanın inkişafını dəstəkləyir. Dil bacarığı və koqnitiv inkişaf riyaziyyat bacarığının formalaşmasına kömək edir. Buna oyunlar, şəkil çəkmək, rəngləmək, lego

böyüklər təsəvvür etmə ki, uşaqları nə zaman və nə öyrənirlər (Allen & Kelly, 2015). Uşaqların öz biliklərini anlamasının və biliklərinin yeni situasiyalara tətbiq etməyə başlanmasının böyük hissəsi bu mərhələyə (3-6 yaş) təsadüf edir. Onlar bu mərhələdə öyrənmək üçün etməlidirlər ki, öyrənsinlər, nəinki izah və ya tədris yolu ilə başa düşsün mənimlərin. Əlbəttə, burada "yönəldici yoxlama" olmadan öyrənmə nəzərdə tutulur. Əgər yönəldici yoxlama xüsusi bacarıqları öyrətmək üçün faydalıdırsa, maraq və kreativliyi yaratmaqda uğursuzdur. Kreativlik və maraq isə uzun müddətdə vacib bacarıqlardan biridir. Onlar gələcək kəşflər üçün baza bacarıqlarıdır. Yönəldici yoxlamada uşaqlar

Uşağın ilk illəri onun təhsil və inkişafında vacib rol oynayır

cu körpələrə münbit şərait yaratmaqla onların şəxsiyyət kimi formalaşmasına, maraqlarının, istəklərinin yaranmasına nail olmaqdır. Burada avtonomluğun inkişafında dəstəkləyici rolunun oynanılması vacibdir. İlk mərhələnin sonuncu ilində (doğum - 3 yaş) uşaq nəinki gəzir, həmçinin daimi hərəkət edərək yüksək enerji xərcləyir (Maxim, 1997). Bu yaş dövründə kreativlik, təxəyyül ən yüksək həddə olur. Bu zaman böyüklər körpə ilə danışmalı, imitasiya etməli, ona dəstək verib yolunu qurmalıdırlar. Harknes və həmkarları (2007) Amerikada anaların beyin formalaşmasında müxtəlif təhsil oyunlarından, hətta rəqəmsal texnologiyadan istifadə etdiklərini vurğulayırlar. Bu mərhələdə uşaq natəqilliyini təbii yolla formalaşdırma bilər, o zaman ki, oxuma və yazmanı bilmək üçün xüsusi zəhmət tələb edir. Lakin natəqilliyin qabiliyyətinin düzgün, sürülu şəkildə körpələrdə formalaşması onların yazma və oxuma qabiliyyətləri üçün möhkəm fundament olur (Saracho & Spodek, 2007). Bu, uşaqlarda dildən düzgün istifadə etmə qabiliyyətini yaradır. Dilin strukturunu bilmək sözün mənasını öncədən bilməyə kömək edir, beləliklə də hər dəfə uşaq yeni sözlə qarşılaşanda onun öyrənmə qabiliyyəti artır.

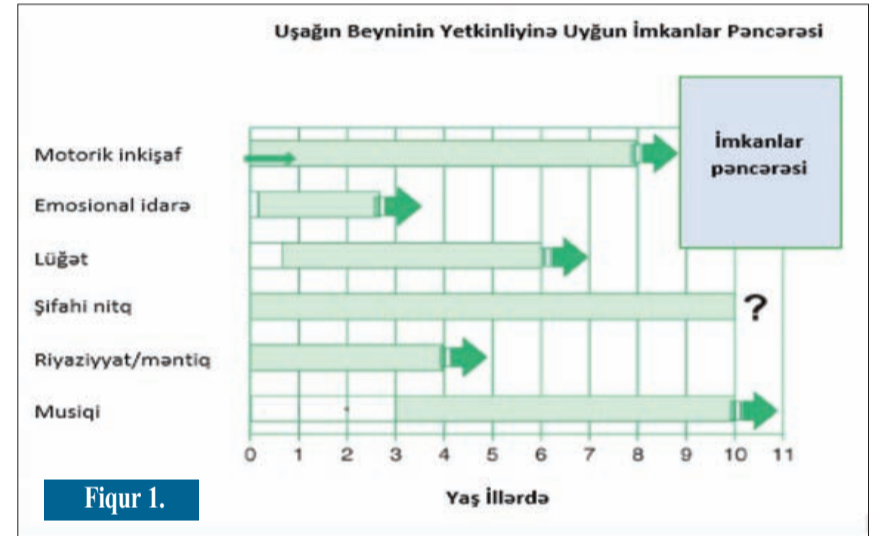
Üç yaşında uşağa hekayələri, mütəxəssislər, sualları və cavabları göstərəndə onlar özləri suallardan istifadə edib, kəşf edib onu digər anlayışlarla əlaqələndirə bilər, bir neçə koqnitiv tapşırıqla məşğul ola bilər. Məsələn: hekayələrdə hadisələrin ardıcılığını izləyə bilər, prosesi təşkil edən müxtəlif mərhələlərin ardıcılığını dərk edə bilər, müqayisələr edə bilər, hadisələrin arxasında dayanan səbəbləri müəyyən edə bilər və ya müxtəlif mənbələrdən olan məlumatları birləşdirir və ya hətta bu hadisə ilə bağlı öz düşüncələrilə bölüşür. Bu, onlara nəinki ətraf mühitlə

yiğmaq, ritmlər, hesablamalarla bağlı oyunlar, barmaqlardan istifadə, həmçinin riyaziyyat anlayışlarının kəşf edilməsi ilə bağlı oyunlar daxildir (Pruden, Göksum, Roseberry, Hirsh-Pasek & Golinkoff, 2012). Hətta 1 yaşında körpə böyüklərin üz ifadələrini oxumaqla onların cavablarını müəyyən etməyə çalışır. Körpə öyrənmə mühiti imkan verən sosial vəziyyətə çox diqqət edib aktiv biliyi qurur.

(3 - 5/6 yaş)

Bu yaş dövrü hər bir uşağın həyatında və təhsilində ən vacib mərhələdir. Əlbəttə ki, uşaqlar inkişafında ən aktiv rol özləri oynayır. Tədqiqatçılar iki öyrənməni: gizli və aşkar növlərinə bölürlər. Biz gizli öyrənməni müşahidə etməyə bilirik, lakin mürəkkəb gizli öyrənmə baş verir. Məhz bu səbəbdən ki, böyüklər körpələrin koqnitiv bacarıqlarını qiymətləndirmir, inanmırlar. Beləliklə, uşaqlar hər zaman öyrəndikləri halda onların ətrafında olan

Figur 1.

müəllimlərin dediklərini edir, nəinki kəşf etməklə, spontan öyrənməklə, daha çox gözlənilməz məlumatı aşkar edib gözlənilməz nəticələrə gəlməklə məşğul olurlar (Gopnik, 2011). Yönəldici yoxlamaya misal olaraq James Asher-in Total Physical Response metodunu göstərmək olar. Sual yaranır: necə etmək olar ki, uşaqların qabiliyyətlərini aşılamayaraq və lazım olmayan yerlərdə yönəldici yoxlama tətbiq etmədən onların koqnitiv bacarıqlarını qurmaq olar? Sualın cavabı sadədir. Bu, hər hansı bir fəaliyyət növüdür ki, uşağın inkişafına səbəb olur: incəsənət, sənətkarlıq, musiqi, rəqs, insanlarla görüş, kitab

oxumaq, yemək bişirmək və s. Uşağın inkişafına səbəb olan əsas üç məsələni qeyd etmək lazımdır.

Açıq tipli suallar düşünmədə və problem həll etmədə vacib rol oynayır. Burada nəinki uşaq öz düşüncəsini formalaşdırır, həm də dəyərləndirilmiş hissi yaradaraq özünü qurur, bu isə koqnitiv inkişafı stimullaşdırır. Açıq tipli sualların genişləndirilməsi bu yaş dövründə metakognitiv bacarıqların inkişafına səbəb olur. Bu suallar uşağda müqayisə etmək, fərqliliyi qurmaq, öncədən bilmək, suallar formalaşdırmaq, fərziyyə irəli sürmək, əks etdirmək kimi ali bacarıqları formalaşdırır.

İnteraktiv hekayə danışmaq. Böyüklərin ucadan hekayə danışması əvəzinə onların rolları dəyişə bilər və uşaqlar kitabdakı şəkillər əsasında hekayə danışsın. Böyüklər isə aktiv dinləyir. Burada əsas məqam uşağın yaradıcı olması, düşüncəsi, ifadə və təxəyyül etməsi. Bu cür yanaşma 3-5 yaşlı uşaqlarda dil və düşünmə bacarıqlarında əhəmiyyətli dəyişikliklərə səbəb olur.

Oyun və öyrənmə. Oyun erkən yaşda istifadə olunan öyrənmə üsuludur. Hətta oyunlar öyrənmə üçün praktik vasitə olsa belə uşaqlara sərbəst və planlaşdırılmamış şəkildə oynamağa imkan verir. Yalnız təhlükə olanda böyüklər müdaxilə edə bilər. Əlbəttə, spontan oyun pedaqoji deyil, lakin pedaqogikanın inkişafında istifadə etmək olar. Oyunun müxtəlif elementləri - çağırış, düşünmə şansı, iradə hissi, qeyri-müəyyən elementdə çoxsaylı imkanların pedaqogika ilə uzlaşması. Öyrənməni tərtib edərkən oyun elementlərindən istifadə edə bilərlər. Oyunun elementləri olan çağırış və məqsədyönlülük uşağı aktiv olaraq qərarlar qəbul etmək, öz üsulu ilə həyata keçirmək, nəticədə əks etdirmək, başqaları ilə ümumi məqsəd üçün

işləmək və onu əldə etməyə çalışmaq kimi bacarıqları aşılayır və bu elementləri sinfə inteqrasiya etməyə imkan verir. Bu elementlər pedaqogika yaradır və əksər ədəbiyyatda "aktiv öyrənmə" və ya "konstruktivizm" kimi istinad edilir. Öncədən hazırlanmış "bilik vermə" adlanan didaktik yanaşma əvəzinə uşağı öz anlayışında dəstəkləmək lazımdır. Məsələn: riyaziyyat öyrənilməsində gündəlik həyat və oyun təcrübəsi güclü bazadır. Uşaqlar əşyaları ardıcılıqla düzə bilər (Sarama & Clements, 2012). Uşaqların anadangəlmə təbii maraq bacarığı müşahidə və təcrübə etmək bacarıqları ilə ödəniləndə ətraf mühiti kəşf etmək üçün çoxsaylı imkanları yaranır. Müəllimlər sual və şərtləri ilə uşağa kifayət qədər zaman və məkan ayıraraq dəstəkləyəndə onlarda elmi düşüncə formalaşır (Fuson, Kalchman, & Bransford, 2005). Səmərəli pedaqogika çətin olmayaraq gündəlik praktikanın daha düşünülmüş şəkildə qurulması, uşaqların gündəlik ritmlərə uyğun olması və ən əsası təbii öyrənməni aktivləşdirməyi ifadə edir.

Könül KƏRİMOVA,
Təhsil elmləri üzrə PhD

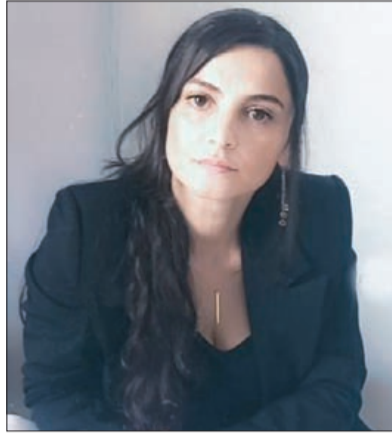

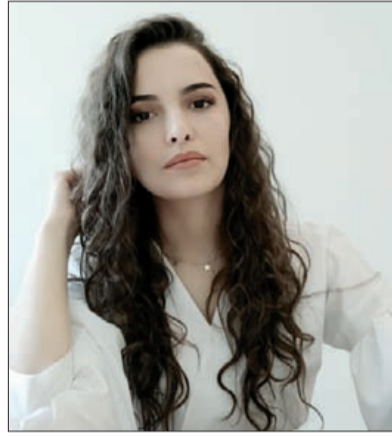
Sağlam rəqabət və innovativ fəaliyyət

Əli Mehdiyev

Ayla İsmayılova

Aytən Balamedova

Vəfa Vahabova

V Qrant müsabiqəsi qaliblərinin uğur hekayələri

Məlum olduğu kimi, artıq bir neçə ildir ki, Təhsil Nazirliyinin təşəbbüsü ilə ölkəmizdə Təhsildə inkişaf və innovasiyalar üzrə qrant müsabiqələri keçirilir. Təhsil sahəsində baş verən müxtəlif dəyişikliklərin, islahatların davamı olaraq bu müsabiqələrin başlıca məqsədi təhsil müəssisələrində, təhsilverənlərdə sağlam rəqabət və innovativ fəaliyyəti stimullaşdırmaqdan, yeni ideyaların dəstəklənməsindən ibarətdir. Bu il keçirilən V Qrant müsabiqəsinin aşağıda oxuculara təqdim etdiyimiz qalib layihələri də təhsil müəssisələri və müəllimlərimizin innovativ axtarışlarının bəhrəsi kimi qiymətləndirilə bilər.

"Sınıfədxaric və dərşədxənar məşğələlərin təşkilində mental-arifmetika dərşədxənarının rolu"

Son illərdə müəllimlərimiz arasında təşəbbüskarlığın və yaradıcı axtarışların genişlənməsinə təkan vermiş Təhsildə inkişaf və innovasiyalar üzrə qrant müsabiqəsinin builki qalibləri arasında aktuallığı ilə seçilən layihələrdən biri "Sınıfədxaric və dərşədxənar məşğələlərin təşkilində mental-arifmetika dərşədxənarının rolu" mövzusunda həsr olunub. Layihənin müəllifi, Bakı şəhər 136 nömrəli tam orta məktəbin tədris işləri üzrə direktor müavini Əli Mehdiyev mövzunun əhəmiyyəti və hədəfləri barədə danışıq:

- Şagirdlərin hərtərəfli inkişafı və sosial aktivliyini təmin etmək üçün xüsusi profilili dərşədxənlərə ehtiyac vardır. Yeni tipli dərşədxənlərin təşkilində məqsəd şagirdlərdə sənədxənlərin formalaşdırılması istiqamətində dərşədxənxənar fəaliyyətinin düzgün təşkililə hər bir şagirdin istedad və qabiliyyətinin üzə çıxarılması, yaradıcılıq imkanlarının aşkarlanması və inkişaf etdirilməsidir. Bundan ötrü hər bir şagirdin meyil və marağı, istedad və qabiliyyətini müəyyən etməklə yanaşı onlar üçün dəstəkləyici mühitin yaradılması vacibdir. Bu mənada "Mental-arifmetika" dərşədxənarında uşaqlarda sürətli zehni və şifahi hesablamada qabiliyyətlərinin inkişaf etdirilməsini hədəfləyir. Bu dərşədxənda uşaqlar hesablaşmadan istifadə etmədən əvvəlcə abakus (hesab alətisotku) üzərində və sonra da şifahi (zəhdə) hesablamalar aparır, cavabları sənədxənlər üçün doğru deyər bilərlər.

Bu dərşədxənar 4-12 yaş arası uşaqlar üçün nəzərdə tutulub. Məqsəd hər bir

uşaqda olan, lakin işlədilməyən bəzi hissiyatları oyatmaqdır. Əvvəlcə uşaqlara abakus (hesab aləti) öyrədilir, sonra isə beyində şifahi sürətli və doğru hesablamalar (toplama, çıxma, vurma, bölmə) yerinə yetirilir və bu zaman abakusa ehtiyac qalmır. Mental-arifmetika uşaqların: 1.Yaddaşını gücləndirir, 2.Sürətli hesablamada bacarığını formalaşdırır, 3.Yaradıcılığını artırır, 4.Məntiqi düşüncəsini dərinləşdirir, 5.Beynin sol və sağ yarımkürələrini inkişaf etdirir (eyni vaxtda), beyin bütövlüyünü qoruyur, 6.Riyazi hesablamada gücünü artırır, öyrənməyə qorxusunu aradan qaldırır.

"3D Artırılmış Reallıq vasitəsilə əyləncəli öyrənmə"

Xocavənd rayon Əmirallar kənd tam orta məktəbin ibtidai sinif müəllimi Ayla İsmayılovanın müsabiqəyə təqdim etdiyi layihə kifayət qədər maraqlı kəsb edən və innovativliyi ilə seçilən "3D Artırılmış Reallıq vasitəsilə əyləncəli öyrənmə" mövzusunda həsr olunub. Layihə ümumi təhsilin ilkin səviyyəsində tədrisin modernləşməsi və təkmilləşməsində mühüm əhəmiyyət daşıyır. A.İsmayılova layihəsinin hədəfləri barədə fikirlərini bölüşür:

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən təsdiq olunmuş "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyasında innovasiyalarla bağlı əsas hədəflər öz əksini tapıb, innovativ inkişaf modelinin reallaşması üçün ölkəmizdə artıq müxtəlif addımlar atılmaqdadır. V qrant müsabiqəsinə təqdim etdiyim "3D Artırılmış Reallıq vasitəsilə əyləncəli öyrənmə" layihəsinin məqsədi ibtidai sinif müəllimlərinə dərşədxəna

sinde "Quiver Vision" - 3D Artırılmış Reallıq texnologiyalarından istifadə olunmaqla oyun əsaslı öyrənmənin üstünlüklərini mənimsətmək, dərşədxəna prosesinin daha uğurlu təşkililə icrasını təşviq etməkdir.

Layihənin əsas vəzifəsi ibtidai sinif müəllimlərinə 3D Artırılmış Reallıq texnologiyalarından istifadə qaydaları və "oyun əsaslı öyrənmə" təlimlər keçmək, onların bu istiqamətdə dərşədxəna planı qurmaq, dərşədxəna keçmək vərdişlərini möhkəmləndirmək üçün "açıq dərşədxəna"ni təşkil etmək, dinləmək və qabaqcıl müəllimlərin iş üsullarını paylaşmaq; təlim nəticələri zəif və inklüziv yanaşmaya ehtiyacı olan ibtidai sinif şagirdlərinin təhsil prosesinə olan marağını artırılmasına nail olmaqdır.

Layihənin davamlılığı, işin daha sürətli olması və Xocavənd rayon məktəblərinin mütəmadi olaraq istər yerli, istərsə də beynəlxalq olimpiadalara hazırlanmaları üçün yaradılmış bu mərkəzdə müxtəlif istiqamətli ödənişsiz təlimlər təşkil olunacaq. Bu təlim mərkəzində, ilk növbədə, 10 təlimçi müəllim hazırlanacaq. Təlimləri Peşəkar İnkişaf Karyera Mərkəzinin əməkdaşları həyata keçirəcək.

"Beynəlxalq Coğrafiya Olimpiadasına hazırlaşmaq üçün testlər toplusu"

Salyan rayonu Peyk kənd tam orta məktəbinin coğrafiya müəllimi Aytən Balamedovanın V Qrant müsabiqəsinə təqdim etdiyi "Beynəlxalq Coğrafiya Olimpiadasına hazırlaşmaq üçün testlər toplusu" layihəsi şagirdlərimizin beynəlxalq coğrafiya olimpiadalarına hazırlanmalarını stimullaşdırılmasına və bu sahədə yeni təcrübənin təşviqinə həsr olunub:

- Beynəlxalq coğrafiya olimpiadasına hazırlaşmaq istəyən şagirdlər üçün testlər toplusunun hazırlanması məqsədi ilə bu layihəyə başladıq. Beynəlxalq coğrafiya olimpiadalarında istifadə edilmiş suallar və onların həlləri bu topluda təqdim olunacaq. Nəzərə alsaq ki, beynəlxalq coğrafiya kurikulumu milli kurikulumdan əsaslı dərşədxəna fərqlənir, təqdim edilmiş suallarda da ciddi fərqlər mövcuddur. Milli kurikulum üzrə hazırlanmış olimpiada suallarının beynəlxalq kurikulum suallarından əsaslı şəkildə fərqləndiyini nəzərə alsaq, beynəlxalq olimpiada suallarının

tərəfəsinə və həlləri ilə verilməsinə böyük ehtiyac vardır. Hazırladığımız bu toplu həm beynəlxalq olimpiadalara, həm də respublika fənn olimpiadalarına hazırlanan şagirdlər və onların müəllimləri, eləcə də respublika fənn olimpiadalarının suallarını tərtib edən müəllimlər üçün də çox faydalı olacaq. Onu da qeyd edim ki, test toplusu milli coğrafiya kurikulumunun beynəlxalq coğrafiya kurikulumuna keçidi üçün faydalı bir vəsait olacaqdır.

Beynəlxalq coğrafiya olimpiadasına hazırlanan şagirdlər üçün Azərbaycan dilində belə bir toplu yoxdur. Bu topluda istifadə edilən suallar beynəlxalq olimpiada səviyyəli suallardır. Toplunu hazırlamaq üçün böyük heyət iş görəcəkdir. Burada ingilis dili və coğrafiya mütəxəssislərinin birgə fəaliyyəti həyata keçiriləcək. Layihənin ölkə coğrafiyası üçün əhəmiyyətini nəzərə alsaq, görüləcək işlərin çox və məsuliyyətli olacağını deyər bilərik.

Layihədən gözlənilən nəticə odur ki, hazırlanacaq test toplusu beynəlxalq coğrafiya hazırlanmaları üçün əsas vəsaitlərdən biri olacaq. Beynəlxalq coğrafiya olimpiadalarına hazırlanan şagirdlər bu vəsaitdən yararlanarlar biləcəklər. Bu vəsait coğrafiya fənni üçün çox böyük töhfə vermiş olacaq. Olimpiada üçün bütün mövzulara aid suallar bir arada və izahları ilə birgə görmək haqqından şagirdlər üçün çox faydalıdır. Belə ki, əhəmiyyətli sual formatının dəyişdirilərək, beynəlxalq sual tipli suallardan istifadə etmək imkanı yaranacaq.

"Mənim peşəm mənim gələcəyimdər!"

İsmayıllı rayonu Yeniyoğ kənd S.Abbasov adına tam orta məktəbin Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimi Vəfa Vahabovanın V qrant müsabiqəsinin qalibi olan "Mənim peşəm mənim gələcəyimdər!" layihəsinin isə artıq icrasına başlanılıb. V.Vahabova layihə çərçivəsində həyata keçirilən işlər barədə ətraflı məlumat verdi:

- Layihə çərçivəsində əhəmiyyətli peşə və sənət sahələrinə marağın artırılması, yeniyetmə və gənclərin peşə seçimində vaxtında, əmək bazarının tələblərinə uyğun qərar verilməsi kimi hədəf istiqamətləri müəyyən edilmişdir. "Mənim peşəm mənim gələcəyimdər!" adlı maarifləndirici flayerlər hazırlanıb və yaxın zamanlarda İsmayıllı rayonunun ümumtəhsil məktəblərinin şagird-

Şagirdlərin hərtərəfli inkişafı və sosial aktivliyini təmin etmək üçün xüsusi profilili dərşədxənlərə ehtiyac vardır.

"3D Artırılmış Reallıq vasitəsilə əyləncəli öyrənmə" layihəsinin məqsədi ibtidai sinif müəllimlərinə dərşədxəna prosesində "Quiver Vision" - 3D Artırılmış Reallıq texnologiyalarından istifadə olunmaqla oyun əsaslı öyrənmənin üstünlüklərini mənimsətmək, dərşədxəna prosesinin daha uğurlu təşkililə icrasını təşviq etməkdir.

Olimpiada üçün bütün mövzulara aid sualları bir arada və izahları ilə birgə görmək haqqından şagirdlər üçün çox faydalıdır. Belə ki, əhəmiyyətli sual formatının dəyişdirilərək, beynəlxalq sual tipli suallardan istifadə etmək imkanı yaranacaq.

3 ay müddətində İsmayıllı rayonunda icra ediləcək layihəni həyata keçirməkdə məqsəd yuxarı sinif şagirdləri arasında peşə təhsilinə maraqlı yaratmaq və peşə təhsilinin ictimai nüfuzunu artırmaqdan ibarətdir.

ləri arasında yayılması nəzərdə tutulub. 3 ay müddətində İsmayıllı rayonunda icra ediləcək layihəni həyata keçirməkdə məqsəd yuxarı sinif şagirdləri arasında peşə təhsilinə maraqlı yaratmaq və peşə təhsilinin ictimai nüfuzunu artırmaqdan ibarətdir.

Layihə çərçivəsində oktyabrın 10 - da Yeniyoğ kənd tam orta məktəbinin 20-yə yaxın VII-IX sinif şagirdləri üçün seminar baş tutub. Oktyabrın 19-da isə Təzəkənd kənd tam orta məktəbinin 30-a yaxın VII-IX sinif şagirdləri üçün təşkil olunacaq seminarla məktəblilərə müxtəlif peşə sahələri haqqında ətraflı məlumatlar verilmək, düzgün peşə seçiminin əhəmiyyətindən bəhs olunacaq. Təhsil iştirakçılarının peşə təhsili mövzusunda təsəvvür və anlama səviyyəsinin ölçülməsi, ilkin təhlil (diaqnostik sorğu, müsahibələr) təlimçiyə şagirdlərdə yaranmış dəyişiklikləri müəyyən etməyə imkan verəcəkdir. Peşə təhsilinə marağı artırmaq üçün müxtəlif peşə sahələrinin dərinləşdirilməsi və öyrədilməsinə nail olacaqdır. Təhsil iştirakçılarının peşə təhsili mövzusunda təsəvvür və anlama səviyyəsinin ölçülməsi, ilkin təhlil (diaqnostik sorğu, müsahibələr) təlimçiyə şagirdlərdə yaranmış dəyişiklikləri müəyyən etməyə imkan verəcəkdir. Peşə təhsilinə marağı artırmaq üçün müxtəlif peşə sahələrinin dərinləşdirilməsi və öyrədilməsinə nail olacaqdır. Təhsil iştirakçılarının peşə təhsili mövzusunda təsəvvür və anlama səviyyəsinin ölçülməsi, ilkin təhlil (diaqnostik sorğu, müsahibələr) təlimçiyə şagirdlərdə yaranmış dəyişiklikləri müəyyən etməyə imkan verəcəkdir. Peşə təhsilinə marağı artırmaq üçün müxtəlif peşə sahələrinin dərinləşdirilməsi və öyrədilməsinə nail olacaqdır. Təhsil iştirakçılarının peşə təhsili mövzusunda təsəvvür və anlama səviyyəsinin ölçülməsi, ilkin təhlil (diaqnostik sorğu, müsahibələr) təlimçiyə şagirdlərdə yaranmış dəyişiklikləri müəyyən etməyə imkan verəcəkdir.

Layihə iştirakçısı olan 30-a yaxın şagirdin "Azərşəlxə" ASC-nin İsmayıllı filialına və İsmayıllı Peşə Məktəbinə ekskursiyası təşkil olunacaq. Ekskursiya zamanı məktəblilər müxtəlif peşələrin sirlərinə dərinləşdirilməsi və öyrədilməsinə nail olacaqdır. Layihənin sosial şəbəkədə səhifəsi də yaradılıb. Səhifədə layihə çərçivəsində görülən işlər vaxtaşırı olaraq işıqlandırılıb.

Layihə istedadlı uşaqların aşkar olunması və dəstəklənməsi üçün yaradıcı mühitin formalaşmasına imkan yaradacaq. Maarifləndirici seminarlar nəticəsində peşə təhsilinin əhəmiyyəti məktəblilərə daha dərinləşdirilməkdədir. Şagirdləri müəyyən peşə sahələri ilə tanış edəcək onlarda bu peşələrdə maraqlı artacaq, onlar passiv, asılı həyat tərziindən aktiv, bacarıqlı həyat tərziinə keçəcəklər. Peşələri tanıdıqca özlərinin aid olduğu sahəni seçəcəklər və nəticədə öz peşələri ilə yüksələcəklər. Seminarların keçirildiyi ərazilərdə məktəblilərin peşə seçiminə özgüvəninin yüksəldilməsi təmin olunacaq. Bununla yanaşı, peşə təhsilinin ictimai nüfuzu da yüksələcək.

Oruc MUSTAFAYEV

“Vətənpərvər gənc nəsil yetişdirmək naminə daim əzmlə çalışacağam”

Əməkdar müəllim Nazlı İsmayılova: “Müəllimin əsl uğuru şagirdlərinin müvəffəqiyyətidir”

Dünyada gözəl, nəcib peşələr çoxdur. Həkim insanların sağlamlığının keşiyində dayanır, xəstələrə şafa verir. Mühəndis fabriklər və zavodları işlədir, hündür binalar ucaldır, yollar çəkir, körpülər salır. Kosmonavt fəzanı fəth edir, müxtəlif planetlərin sirlərini öyrənir.

Fəqət bütün peşələrin fəvqində dayanan müqəddəs bir peşə də var. Bu, müəllimlikdir. Həkim, mühəndis, kosmonavt da seçdikləri sənətin sirlərini məhz müəllimdən öyrənirlər. Müəllim elm, bilik xəzinəsinin qapısını insanların üzünə açan bir varlıqdır.

Müəllim Nazlı İsmayılova Qax şəhər 2 nömrəli məktəb-liseyi Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi Nazlı İsmayılova da məhz bu müqəddəs peşənin şərəfini qürurla daşıyanlardır. İsmayılova Nazlı Zəkəriyyə qızı 1975-ci ildə Qax rayonunun Cəlayir kəndində anadan olub. 1992-ci ildə Cəlayir kənd orta məktəbi fərqlənmə attestatı ilə bitirib. Elə həmin il də N.Tusi adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin filologiya fakültəsinin Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimliyi ixtisasına daxil olub, 1997-ci ildə həmin ali məktəbi fərqlənmə diplomu ilə bitirib. İlk pedaqoji fəaliyyətinə 1997-ci ildə Qax şəhər 2 nömrəli məktəb-liseyində Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi kimi başlayıb. Bu gün onun sevincinin həddi-hüdudu yoxdur. Təhsilə verdiyi töhfələri, yaradıcı əməyi dövlətimiz tərəfindən qiymətləndirilib, möhtərəm Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə “Əməkdar müəllim” fəxri adına layiq görülüb.

- Nazlı xanım, “Əməkdar müəllim” fəxri adına layiq görülməyiniz haqqında xəbəri eşidəndə hansı hisslər keçirdiniz?

- Əlbəttə, sonsuz qürur duyduğum. Sevincimi ifadə edərkən kəlmələr tapmaqda çətinlik çəkirəm. Çünki sevincimi göz yaşlarım müşayiət etdi.

- Belə mükafata layiq görülməyinizi gözləyirdinizmi?

- Təvəzökarlıqdan uzaq olsa da, gözləyirdim. Yaradıcı insanın dəyərləndirildiyi, fədakar işin qiymətləndirildiyi demokratik bir ölkədə yaşadığımıza görə inanırdım.

- Müəllim peşəsinə vurğunluğunuz haradan gəlir? Bu sənəti necə oldu seçdiniz?

- Müəllimlik peşəsinə anam mənə sevdirdi. Anam Zöhrə Laçınova Qax rayonunun Cəlayir kənd tam orta məktəbində Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi işləyib, rayonun tanınmış müəllimlərindən olub. Artıq dünyadan köçüb. Onun biliyinə, zəngin nitqinə, qurduğu gözəl dərslərə valeh olurdum. Və qərar verdim ki, mən də onun kimi

sənətini sözün əsl mənasında sevən bir müəllim olacağam.

- Bu gündənkə hansı uğurları qazanmışsınız?

- 2011-ci ildə keçirilmiş “100 ən yaxşı müəllim” müsabiqəsinin respublika turunun qalibi olmuşam. 2017-ci ildə müəllimlərin ilkin bilik və bacarıqlarının diaqnostik qiymətləndirilməsi zamanı maksimum bal - 60 bal toplamışam. 2018-ci ildə keçirilən “Pedaqoji mühazirələr” müsabiqəsinin respublika turunda III dərəcəli diploma layiq görülmüşəm. 2018-ci il noyabrın 28-də keçirilmiş Azərbaycan müəllimlərinin XV qurultayına nümayəndə seçilmişəm.

Məncə, müəllimin əsl uğuru şagirdlərinin müvəffəqiyyətləridir. Çox şadam ki, istedadlı şagirdlər yetişdirə bilmişəm. Şagirdlərimin arasında yüksək bal toplayaraq nüfuzlu ali təhsil ocaqlarına daxil olanlar, qızıl və gümüş medala layiq görülənlər və müxtəlif yarışların respublika mərhələsinin qalibləri də var. 2019-2020-ci tədris ilində şagirdim Paşazadə Günel Eldəniz qızı “Ən yaxşı təqdimat”

müsabiqəsində uğurla iştirak edərək üçüncü dərəcəli diploma layiq görülmüş və bu il 3 şagirdim respublika səviyyəli müsabiqələrin qalibi olub. Həmçinin Kərimli Fəad Cavid oğlu “Ən yaxşı təqdimat” müsabiqəsində üçüncü dərəcəli diploma, Abbaslı Rafiq İlkin oğlu isə “Qarabağ uşaqların gözü ilə” respublika onlayn videoçarx müsabiqəsində həvəsləndirici yerə layiq görülmüş. Ən yüksək nəticəni şagirdim Mütəllibova Gülnar Vüqar qızı əldə edib. O, respublika fənn olimpiadalarının final turunda qızıl medal qazanıb.

- Bu gün təhsilimizdə ən vacib və müəllimlərin diqqət yetirməli olduğu sahə hansıdır?

- Mən deyirdim ki, qiymətləndirmə. Real qiymətləndirmə müəllimləri və valideynləri hər bir şagirdin təlim nəticələri və əldə etdiyi müvəffəqiyyətlər haqqında məlumatlarla tam təmin etməlidir. Qiymətləndirmə düzgün aparılmadıqda valideyn-şagird, valideyn-müəllim münasibətlərində ziddiyyətlərə gətirib çıxara bilər. Çalışmalıyıq ki, qiymətləndirmə şagirdə öz fərdi in-

kişaf səviyyəsini üzə çıxarmaqda kömək eləsin. Bu sahədə aparılan iş-lahatlar da prosesi elə təşkil etməyə yönəlmişdir ki, nəticədə şagird öz zəif və güclü tərəflərini, maraq və qabiliyyətlərini aşkara çıxarsın.

- Kimi özünüz üçün ideal hesab edirsiniz?

- Pedaqoji fəaliyyətimdə daim yaxşı olan hər kəsdən bəhrələnməyə çalışmışam. İstər mənədən təcrübəli olsun, istər fəaliyyətinə yeni başlayan müəllim olsun. Amma bir nəfərin adı mütəlak çəkməliyəm. Artıq təqəddüdə olan Azərbaycan Respublikasının Əməkdar müəllimi Gülbəniz Seyidovanı özüm üçün hər zaman örnək hesab etmişəm.

- Sizcə, uğurun açarını necə əldə etmək olar?

- Əvvəla, gərgin əmək və zəhmət. Birgə fəaliyyətlə. Mən pedaqoji fəaliyyətim boyunca daim şagirdlərim və valideynlərlə birgə hərəkət etdim. Dəstəklə. Hər uğurumda mənə mənən dəstəkləyən kollektivimdən daim güc aldım. Dövlətimizin təhsilimizin, müəllimlərimizin inkişafı üçün yaratdığı misilsiz imkanlarla. Bu diqqət və qayğıya görə möhtərəm Prezidentimizə təşəkkür edirəm.

- Sonda nə demək istərdiniz?

- Mən Şəhidlərimizin müqəddəs ruhları qarşısında baş əyirəm. Söz verirəm ki, qanları bahasına azad etdikləri torpaqları sevən, qoruyub saxlayan vətənpərvər gənc nəsillər yetişdirmək naminə daim əzmlə çalışacağam.

Qrant layihəsinin təqdimatı

Zəngilan rayon 26 nömrəli tam orta məktəbin akt zalında “Könlümü dindir”- bədii qiraət müsabiqəsi layihəsinin təqdimatı ilə bağlı tədbir keçirilib.

Təhsil şöbəsinə verilən məlumatlara görə tədbirdə rayon icra hakimiyyətinin ictimai-siyasi və humanitar məsələlər üzrə şöbə müdiri N.Şənlik Əliyev, təhsil şöbəsinin məsləhətçisi Rüstəm Aslanov, məktəb direktorları və şagirdlər iştirak ediblər.

Layihənin müəllifi rayonun 4 nömrəli ümumi orta məktəbin təlim-tərbiyə işləri üzrə direktor müavini Günel Əliyeva tədbir iştirakçılarının layihə barədə ətraflı məlumat verib. O, mərhələli şəkildə təşkil olunacaq layihədə şagirdlərin bədii qiraət və rəsm bacarıqları, dünyagörüşləri

və o cümlədən, Qəhrəman Azərbaycan Ordusunun Şəhidləri barədə esse-inşa yazıları ilə bağlı müsabiqələrin təşkil olunacağını qeyd edib.

Daha sonra çıxış edən qonaqlar qeyd olunan layihənin təhsil alanlar üçün əlverişli bir təhsil mühiti yaradılması və istedadlı uşaqların aşkara çıxarılması istiqamətində əhəmiyyətli rol oynadığını vurğulayıblar.

Sonda 33 nömrəli tam orta məktəbin 6-cı sinif şagirdi Sənan Hacıyev Vətənimizin bütövlüyü uğrunda canlarından keçmiş şəhidlərimizə həsr olunan şeir söyləyib.

Qeyd edək ki, “Könlümü dindir”- bədii qiraət müsabiqəsi layihəsi Təhsildə inkişaf və innovasiyalar üzrə V qrant müsabiqəsində fərdi kateqoriya üzrə qalib olub.

Rəsm müsabiqəsinin qalibləri

Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsi (BQXK) erməni işğalçılarının vəhşiliyinə məruz qalan ərazilərdə yaşayan insanların su təminatlarının yaxşılaşdırılması üçün Su və Yaşam proqramı çərçivəsində müxtəlif layihələr həyata keçirir.

Füzuli Rayon Təhsil Şöbəsinə aldığımız məlumatlara görə, sudan səmərəli istifadənin təbliğ edilməsi məqsədilə Füzuli, Ağdam, Tərtər və Qazax rayonlarının məktəbləri arasında rəsm müsabiqəsi keçirilib. Müsabiqədə rayon üzrə 5 ən yaxşı ideyanın müəllifləri BQXK tərəfindən müxtəlif hədiyyələrlə mükafatlandırılıb.

Rayon üzrə E.Piriye adına Böyük Bəhməni 1 nömrəli kənd tam orta məktəbin X sinif şagirdi Əminə Orucova I, 30 nömrəli tam orta məktəbin X sinif şagirdi Tumas İbrahimov II, E.Piriye adına Böyük Bəhməni 1 nömrəli kənd tam orta məktəbin X sinif şagirdi Füzuli Füzuliyeva III, Mollaməhərrəmi kənd tam orta məktəbin V sinif şagirdi Mədinə İbrahimli IV və B.Əzimov adına Araz Yağlıvənd kənd tam orta məktəbin X sinif şagirdi Nəzir Ağalarova isə V yerlərin qalibləri olublar.

“Zəfər” vətənpərvərlik klubları

Biləsuvar şəhər 1 nömrəli tam orta məktəbdə Təhsil Nazirliyinin “Təhsildə inkişaf və innovasiyalar üzrə 5-ci qrant müsabiqəsi”nin qalibi olmuş “Biləsuvar rayonunun məktəblərində “Zəfər” vətənpərvərlik klubunun təsis edilməsi” layihəsinin təqdimatı keçirilib.

Təhsil şöbəsinə verilən məlumatlara görə, tədbirdə Biləsuvar Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Faiq Qürbətov, Təhsil Nazirliyinin əməkdaşları, layihə rəhbəri və müəllimlər iştirak ediblər.

Tədbirdə layihə rəhbəri Nazim Sadıqov rayonun ümumtəhsil məktəblərində “Zəfər” vətənpərvərlik klublarının ya-

radılmasından danışıb. Bu klublarda mütəmadi olaraq vətənpərvərliyi təbliğ edən tədbirlərin təşkil olunacağı və şagirdlərə vətənpərvərlik hissələrinin aşılanacağı bildirilib.

10 nəfərdən ibarət işçi qrupunun yaradıldığını deyən N.Sadıqov məktəblərdə layihə ilə bağlı maarifləndirmə və təbliğat işlərinin aparılacağını qeyd edib.

Bildirilib ki, rayonun 34 məktəbi üzrə 34 klub rəhbəri və 272 şagird vahid formada və formata yürüşdə iştirak edəcək. Yanvarın 17-dək davam edəcək layihə Azərbaycan Gənc Müəllimlər Assosiasiyası tərəfindən dəstəklənir.

Şəhəri hazırladı:
Şakir CƏFƏROV

İsveçin paytaxtı Stokholmda Nobel Mükafatları Komitəsi ənənəyə uyğun olaraq, ayrı-ayrı elm sahələrində 2021-ci il üçün Nobel mükafatı laureatlarının adlarını açıqlayıb. Oktyabrın 4-də ilk olaraq fiziologiya və tibb üzrə Nobel mükafatı laureatının adı məlum olub. www.nobelprize.org saytının məlumatına əsasən, İsveçin Karolinsk İnstitutu tərəfindən elan edildiyi kimi, fiziologiya və tibb üzrə mükafata "Temperatur və toxunma reseptorlarını kəşf etdiyinə görə" amerikalı Devid Culus layiq görüldü. Professor D.Culus karyerası ərzində təsir, ağrı və istilik kimi insan hissələrinin necə işlədiyini, eləcə də sinir uclarının istiliyi necə hiss etdiyini öyrənib. "Bu kəşf bizim sinir sistemimizin istilik, soyuq və mexaniki çıxıcılandırıcıları necə qəbul etdiyinə dair anlayışlarımızın sürətlə genişlənməsinə səbəb olan intensiv tədqiqat fəaliyyətinin başlanğıcını qoyub", - deyə Nobel Mükafatları Komitəsi bəyan edib.

miş nümunələri aşkar edərək elm və riyaziyyatın bütün sahələrində rast gəlinən bir-birinə əks və tamamilə təsadüfi fenomenləri anlamağa imkan verən tədqiqatlar aparıb. "S.Manabe və K. Hasselmann iqlim və insanların ona necə təsir etdikləri haqqında biliklərimizin əsasını qoydular", - deyə İsveç Kral Akademiyası bildirib.

Kimya sahəsində Nobel mükafatına "Asimmetrik orqanokatalizin inkişafına görə" Almaniyalı Maks Plank İnstitutundan Bencamin List və amerikalı, Prinston Universitetinin professoru Devid Makmillian layiq görüldü. Nobel Mükafatları Komitəsinin açıqlamasında qeyd olunub ki, uzun müddət elm adamları yalnız iki növ katalizatorun - metallar və fermentlərdən ibarət olduğuna inanıb. Bir-birindən əsl olmayaraq, Bencamin List və Devid Makmillian üçüncü növ - kiçik üzvi molekullara əsaslanan asimmetrik orqanokataliz hazırlayıb. "Bu, kimyanı nəinki, ekoloji cəhətdən daha təmiz edib, həm də asimmetrik molekulların istehsalını asanlaşdırıb" - deyə Nobel Mükafatları Komitəsinin açıqlamasında qeyd olunub.

Oktyabrın 7-də İsveç Akademiyasının qərarı ilə 2021-ci il üçün ədəbiyyat üzrə Nobel mükafatına İngiltərədə yaşayan tanzaniyalı yazıçı Abdulrazak Gurnah layiq görüldü. O, bu mükafata "Müstəmləkəçiliyin nəticələrinə və mədəniyyətlər və qitələr arasındakı uçurumda bir qaçqının taleyinə yanaşmada barışmaz və şəfqətli mövqeyinə görə" layiq görüldü.

Oktyabrın 8-də Osloda 2021-ci il üçün Nobel Sülh mükafatının sahiblərinin adları açıqlandı. Mükafatın demokratiya və davamlı sülh üçün əsas şərt olan ifadə azadlığının qorunması sahəsində saylarına görə filipinli və rusiyalı jurnalistlər Maria Ressayə və Dmitri Muratova verilməsi qərarla alındı.

Oktyabrın 11-də Nobel Mükafatları Komitəsi 2021-ci il üçün iqtisadiyyat elmləri üzrə mükafatın sahibinin adını açıqlayıb. İsveç Dövlət Bankının Alfred Nobelün xatirəsinə təsis etdiyi mükafata "Səbəb-nəticə əlaqələrinin təhlilində metodoloji töhfələrinə görə" amerikalı iqtisadçı alimlər Coşua Angrist və Guido İmbens, eləcə də "Əmək iqtisadiyyatına verdiyi empirik töhfəsinə görə" David Kard layiq görüldü.

İqtisadiyyat üzrə Nobel mükafatı iqtisad elmləri sahəsində ən nüfuzlu mükafat hesab olunur. İsveç bankının 300 illiyi münasibətilə təsis olunan bu mükafat ilk dəfə 1969-cu ildə verilib.

Qeyd edək ki, mükafatın təqdimat mərasimi dekabrın 10-da İsveçin və Norveçin paytaxtlarında Alfred Nobelün doğum günündə keçiriləcək. Ötən ildə olduğu kimi, bu il də hər nominasyada Nobel mükafatının pul məbləği 10 milyon kron (1.19 milyon ABŞ dolları) təşkil edəcək.

2021-ci ilin inqilabi kəşfləri

Fizika sahəsində Nobel mükafatına "Dünyada iqlim dəyişiklikləri kimi müəkkəb fiziki sistemləri anlamağa kömək edən tədqiqatlarına görə" ABŞ-ın Prinston Universitetindən Sykuro Manabe, Almaniyalı Maks Plank İnstitutundan Klaus Hasselmann, İtaliyanın Roma Sapienza Universitetindən Corc Parisi layiq görüldü.

Akademiyaya qeyd edib ki, Manabe və Hasselmannın işləri "Yerin iqlimi və bəşəriyyətin ona necə təsir etdiyi haqqında biliklərimizin bünövrəsini yaradıb". Professor Manabe atmosferdəki karbon qazının artmasının Yer səthində istiliyin artmasına səbəb olması mövzusunda araşdırmalara rəhbərlik edib. Professor K.Hasselmann hava və iqlimin bir-biri ilə əlaqəsini ortaya çıxaran model yaradıb.

C.Parisi isə karyerası boyunca kompleks nizamsız materiallarda gizlə-

Nobel mükafatı laureatlarının adları açıqlandı

FİZİOLOGİYA VƏ TİBB ÜZRƏ

Devid Culus 1955-ci ildə Nyu-Yorkun Brayton-Beach rayonunda anadan olub. Buradakı Abraham Lincoln orta məktəbini bitirib. Atası mühəndis, anası isə ibtidai sinif müəllimi olub. 1977-ci ildə Massaçusets Texnologiya İnstitutunda bakalavr, 1984-cü ildə Berkli Kaliforniya Universitetində fəlsəfə doktoru dərəcəsi alıb. 1990-cı ildən San-Fransisko Kaliforniya Universitetinin professorudur. ABŞ Milli Elmlər Akademiyasının (2004), Amerika İncəsənət və Elmlər Akademiyasının (2005) üzvü, Macarıstan Elmlər Akademiyasının xarici üzvüdür. Tibb sahəsində bir sıra nüfuzlu elmi mükafatlara (Qaydner, Rosenstil, Kavli, tibb sahəsində irəliləyişə görə və s.) layiq görüldü.

FİZİKA ÜZRƏ

Sykuro Manabe 1931-ci ildə Yaponiyanın Ehime prefekturasının Uma rayonunun Sinritsu kəndində anadan olub. Bakalavr, magistr və fəlsəfə doktoru elmi dərəcələrini Tokio Universitetində alıb. İqlim sahəsində tədqiqatlar aparmaq üçün ABŞ-a gedib. 1997-ci ildə ABŞ Hava Bürosunda çalışıb. 1997-2001-ci illərdə Yaponiyada qlobal dəyişikliklər tədqiqatları sistemində qlobal istiləşmə şöbəsinə rəhbərlik edib. 2002-ci ildə dəvət olunmuş elmi işçi kimi Prinston Universitetinin Atmosfer və Okean Elmləri Programında çalışmaq üçün ABŞ-a qayıdıb. O, həmçinin 2007-2014-cü illərdə Naqoye Universitetinin xüsusi dəvət olunmuş professoru kimi çalışıb. Hazırda Prinston Universitetində baş meteoroloq vəzifəsində çalışır. S.Manabe ABŞ Milli Elmlər Akademiyasının üzvü, Yaponiya Elmlər Akademiyasının, Avropa Akademiyasının və Kanada Kral Cəmiyyətinin xarici üzvüdür.

Klaus Hasselmann (alman fiziki, okeanoq, meteoroloq, klimatoloq, statistic) 1931-ci ildə Almaniyanın Hamburq şəhərində anadan olub. 1955-ci ildə Hamburq Universitetini bitirib, fizika və riyaziyyat üzrə təhsil alıb. 1955-1957-ci illərdə Gettingen Universitetində və Max Plank Mayelərin Dinamikası İnstitutunda fizika və hidrodinamikani öyrənib. 1957-ci ildə Gettingen Universitetində doktorluq dərəcəsi alıb. 1957-1961-ci illərdə Hamburq Universitetinin Hərbi-Dəniz Memarlığı İnstitutunda təcrübəçi-tədqiqatçı vəzifəsində çalışıb. 1999-cu ildən Max Plank Meteorologiya İnstitutunun fəxri üzvüdür. Qlobal istiləşmə sahəsində əsərlərindən ən çox sitat gətirilən 2 alimdən biridir. Hazırda Maks Plank Hamburq adına Meteorologiya

İnstitutunun professoru olan K.Hasselmann İsveç Kral Elmlər Akademiyasının (xarici), Avropa Geonuk və Kral Meteorologiya Cəmiyyətinin fəxri, Avropa Elmlər və İncəsənət Akademiyasının, Alman Meteorologiya Cəmiyyətinin və Təbii Riyaziyyat və Mexanika Cəmiyyətinin üzvüdür. Elmi nailiyyətlərinə görə bir çox mükafatlara layiq görüldü.

Corcio Parisi 1948-ci ildə Romada anadan olub. 1970-ci ildə Roma Sapienza Universitetini bitirib. 1971-1981-ci illərdə Milli Nüvə Fizikası İnstitutunda, həmçinin dövlət elmi işçi kimi Kolumbiya Universitetində (1973-1974), Ali Elmi Tədqiqatlar İnstitutunda (1976-1977) və Paris Ali Normal Məktəbində (1977-1978) çalışıb. 1981-1992-ci illərdə Roma Tor Verqat Universitetində nəzəri fizika üzrə professor olub, hazırda Sapienza Universitetinin kvant fizikası professorudur. İtaliya, Fransa, ABŞ Elmlər Akademiyalarının üzvüdür. 2018-ci ildə İtaliya Respublikası Elmlər Akademiyasının prezidenti seçilib. Elmi tədqiqatları bir çox mükafatlarla qeyd olunub. O, Feltrinelli (1986), Dirak (1999), İtaliya Baş nazirinin (2002), Enriko Fermi (2003), Dani Haynemannın (2005), Volf mükafatlarına (2021), Boltsman medalına (1992) layiq görüldü.

KİMYA ÜZRƏ

Alman kimyaçısı *Bencamin List* 1968-ci ildə anadan olub. O, orqanokatalizin, kimyəvi reaksiyaların sürətləndirilməsi və onların səmərəliliyinin artırılması metodunun müəlliflərindən biridir. 1993-cü ildə Berlin Azad Universitetini bakalavr, 1997-ci ildə Höte Universitetini magistr dərəcəsi ilə bitirib. Doktorluq işini ABŞ-ın La-Xoye şəhərində Skripps Tədqiqat İnstitutunda yerinə yetirib. Postdoktor tədqiqatçısı kimi 1997-1998-ci illərdə ABŞ-da çalışıb. 2003-cü ildə Maks Plank adına Kömür Tədqiqatları İnstitutunda qrup rəhbəri kimi fəaliyyətə başlamaq üçün Almaniyaya qayıdıb. 2005-ci ildə isə homogen kataliz şöbəsinə rəhbərlik edərək institutun direktorlarından biri, 2012-2014-cü illərdə isə ic-

racı direktoru olub. 2004-cü ildən Köln Universitetinin üzvi kimya üzrə fəxri professorudur. B.List 2 dəfə Avropa Tədqiqat Şurasının (ERC) qrantını alıb. Bu qrantların ümumi məbləği 4,5 milyon avro təşkil edir. Ümumilikdə isə, son 10 il ərzində ERC -in qrantını almış 10 alim Nobel mükafatına layiq görüldü.

Devid Makmillan 1968-ci ildə Şotlandiyanın Belşill şəhərində anadan olub. Britaniya-Amerika üzvi kimyacıdır. Qlazqo Universitetini bitirib (kimya, bakalavr, 1991). Doktorluq tədqiqatlarını Kaliforniya və Harvard universitetlərində aparıb. Karyerasına 1998-ci ildə Kaliforniya Universitetində başlayıb. 2000-ci ildə Kaliforniya Texnologiya İnstitutuna keçib. 2006-cı ildən Prinston Universitetinin kimya kafedrasında professor vəzifəsində çalışır. Prinston Universitetinin əməkdar universitet professoru, London Kral Cəmiyyətinin (2012) və ABŞ Milli Elmlər Akademiyasının (2018), Edinburq Kral Cəmiyyətinin (2013) üzvüdür. 2009-2014-cü illərdə "Chemical Science" jurnalının baş redaktoru olub. 2012-ci ildən Amerika İncəsənət və Elmlər Akademiyasının üzvüdür. Kral Kimya Cəmiyyətinin Yüz illik (2019), eləcə də ABŞ və dünyanın çoxsaylı elmi cəmiyyət və fondlarının nüfuzlu mükafatlarına layiq görüldü.

ƏDƏBİYYAT ÜZRƏ

Abdulrazak Gurnah 1948-ci ildə Hind okeanının Zanzibar adasında anadan olub. 1963-cü ilin dekabrında Britaniya müstəmləkəçiliyindən sülh yolu ilə azad edildikdən sonra Zanzibarda baş vermiş inqilab nəticəsində müsəlman əhəlisinə qarşı təzyiqlər artıb. Gurnah təzyiqlərə məruz qalan etnik qrupun üzvü kimi məktəbi bitirdikdən sonra on səkkiz yaşında ölkəsini tərk edib və Britaniyaya sığınıb. Təqaüdə çıxana qədər İngiltərənin Kent Universitetində ingilis və postkolonial ədəbiyyat professoru idi. On romanı və bir sıra hekayələri çap olunub. Əsərlərini ingilis dilində yazan Abdulrazak Gurnah dünyada "Cənnət" və "Fərarilik" adlı romanları ilə tanınır.

SÜLH ÜZRƏ

Amerika-Filippin jurnalisti *Mariya Rosa* 1963-cü ildə Manila şəhərində (Filippin) anadan olub. 1973-cü ilin dekabrında daimi yaşayış üçün ABŞ-a köçüb. Prinston Universitetində ingilis dili üzrə bakalavr dərəcəsi alıb. 1986-cı ildə Fulbrayt qrantı sayəsində Filippin Universitetinin aspiranturasında təhsil alıb. 1987-1991-ci illərdə Filippin Universitetinin Kütləvi Kommunikasiya Kollecinə müəllimlik edib. 2005-ci ildə ABCBN xəbər qrupunun baş vitse-prezidenti olub, altı il ərzində Filippində ən böyük xəbər şirkətinə rəhbərlik edib. 2012-ci ildə Filippinin aparıcı onlayn xəbər resurslarından biri olan rappler.com onlayn platformasının həmtəsisçisi olub. Hazırda platformanın baş direktoru və prezidentidir. 2018-ci ildə "Azadlığın Qızıl qələmi" Ümumdünya qəzet Assosiasiyasının mükafatına layiq görüldü. 2018-ci ildə "Time" jurnalının versiyasına görə "İlin adamı", həmçinin əsrin ən nüfuzlu qadınlarından biri elan edilib.

Dmitri Muratov 1961-ci ildə Kuybişev (indiki Samara) şəhərində anadan olub. 1983-cü ildə Kuybişev Dövlət Universitetinin (Samara Dövlət Universiteti) filologiya fakültəsini bitirib. 1987-ci ildə "Komsomolskaya pravda" qəzetinin fəhlə gənclər şöbəsinin müdiri, 1990-1992-ci illərdə isə informasiya və siyasət şöbəsinin redaktoru olub. Bir müddət D. Muratov qəzet və televiziya işini birləşdirib. Belə ki, o, 1997-ci ildə "Mətbuat Klubu" (ATV - ORTV) proqramının, 1998-1999-cu illərdə isə "NTV" telekanalında həftəlik "Məhkəmə gedir" proqramının aparıcısı olub. 2017-ci ildən "Novaya qazeta" nəşrinin Direktorlar Şurasının sədri, 2019-cu ilin noyabrından baş redaktorudur.

İQTİSADİYYAT ÜZRƏ

Devid Kard 1956-cı ildə Kanadanın Qelf şəhərində anadan olub. Hazırda Kaliforniya Berkli Universitetində elmi tədqiqatlar aparır.

Coşua Angrist 1960-cı ildə Ohayo ştatının Kolumbus şəhərində anadan olub. Massaçusets Texnologiya İnstitutunda çalışır.

Guido İmbens 1963-cü ildə Niderlandın Eindhoven şəhərində anadan olub. Hazırda Stanford Universitetində fəaliyyət göstərir.

ÖRUC MUSTAFAYEV